

श्रोत: काव्तिपुर, २०७५/०५/३०

मध्यमोदीमा स्थानीयबासीको अवरोध

घर चर्किएकाले क्षतिपूर्ति होइन, पुनर्वास गरियोस् : पीडित

क्षति हाम्रै कारणले नभए पनि मुआब्जा दिन तयार छौं : आयोजना

स्थानीयबासीको अवरोधका कारण मध्यमोदी जलविद्युत् आयोजनाको काम रोकिएको छ । निर्माणाधीन १५ दशमलव १ मेगावाटको आयोजनामा अवरोध गरेका हुन् । सुरुङ खन्न गराइएको बिस्फोटका कारण मोदी २ देउपुरस्थित मख, कल्लेनी, ओखले, ठाना र सिमखेतका केही घरटहरा चर्किएका छन् । करिब ५० घरमा क्षति पुगेको भन्दै पुनर्बासको माग गरेका गाउँलेहरूले ५ दिनदेखि काममा अवरोध गरेका हुन् ।

अवरोध हटाउन आयोजनाले प्रयास गरेको छ । आयोजनाका कर्मचारीले क्षतिअनुसारको मुआब्जा लिन पीडित नमानेको जनाए । बिस्फोटकै कारणले क्षति भएको दाबी गर्न नसकिने उनीहरूको दाबी छ । ‘क्षति हाम्रै कारणले नभए पनि प्राविधिक मूल्यांकनअनुसारको मुआब्जा दिन हामी तयार छौं,’ आयोजनाका प्रतिनिधि कृष्ण रिमालले भने, ‘प्राविधिक मूल्यांकन गरेर क्षतिपूर्ति बाँड्ने तयारी गर्दै थियौं । उहाँहरू नमानेर साइडै बन्द गर्नुभयो ।’ सम्बन्धित मोदी गाउँपालिकाका प्राविधिकको टोलीले निकालेको क्षति मूल्यांकनअनुसार पीडित पक्ष सहमत नभएपछि आयोजना र पीडितबीच शुक्रबार गाउँपालिकामा छलफल भएको थियो । सम्बन्धित वडाध्यक्ष विकास तिमिल्सिनासहितको छलफलमा पनि निष्कर्ष निकाल्न नसकेपछि पुनः मूल्यांकन गर्न प्राविधिक पठाइने गाउँपालिकाले जनाएको छ । पीडित पक्षसँगै मोदी गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि र आयोजनाका तर्फबाट आयोजना प्रमुख निरञ्जनबहादुर रावतलगायत अशोक आचार्य, सुदर्शन शेरचन, कृष्ण रिमाल सहभागी थिए ।

०७१ मंसिरमा सुरु भई ०७४ मंसिरभित्रै सक्ने लक्ष्य लिएको आयोजना स्थानीयबासीको अवरोधका कारण पटक-पटक रोकिए आएको छ । करिब २३ सय मिटर टनेल पूरा भएको अवस्थामा अवरोधका कारण काम अघि बढाउन समस्या भएको आयोजनाले जनाएको छ ।

पीडितहरूले पुनर्बासको माग गरेका छन् । ‘हाम्रा धेरै घर बस्नै नमिल्ने गरी भत्किएका छन्,’ पीडितमध्येका हेमराज शर्माले भने, ‘क्षतिपूर्ति भन्दा पुनर्बास गरियोस् । हाम्रो माग यति हो ।’ विद्युत् आयोजनाको टनेल खन्ने क्रममा नजिक परेका दुई घर पूर्ण रूपमा भत्किएका र बाँकी ५०-५५ घर भत्किने अवस्थामा रहेको उनले बताए । आयोजनाले क्षतिपूर्ति दिन सहमत भए पनि जिल्लाको दररेटअनुसार मूल्यांकन गरेर दिइने क्षतिपूर्ति आफूहरूलाई मान्य नहुने स्थानीय सुदीप खत्रीले बताए । कास्कीको वीरेठाँटी र पर्वतको मोदी १ भुक्ताइलेको सीमास्थित सिमखेतमा बाँध निर्माण गरी मोदी २ देउपुरको बेतेनीसम्म २६ सय ९३ मिटरको सुरुङमार्फत ल्याएको पानी ७७ मिटर लामो टेलेरेसमार्फत बेतेनीमा विद्युत् निकाल्ने योजना छ ।

मोदी २ देउपुरका वडाध्यक्ष तिमिल्सिनाले आयोजना र पीडितपक्ष दुवैको हित हुनेगरी निर्णय गरिने जनाए । ‘आयोजना रोकिनु दुःखद् हो,’ स्थानीयले पनि क्षतिपूर्ति पाउनुपर्छ भनेर प्राविधिक मूल्यांकन गर्न पठाइयो,’ उनले भने, ‘पीडितहरूको चित्त नबुझेपछि फेरि मूल्यांकन गरियो । दोस्रोपटक बम पडकाउँदा फेरि क्षति भएछ ।’ प्राविधिक मूल्यांकनअनुसार प्रतिपरिवार २०-२२ हजारदेखि १ लाख ४२ हजारसम्मको क्षति भएको छ । तर, उक्त

मूल्यांकनलाई आधार मानेर रकम वितरण गर्ने हो भने आयोजनाको सबै काम रोक्ने चेतावनी पीडितहरूले दिएका छन् ।

श्रोत: अभियान, २०७५/०५/३०

राष्ट्रिय गौरवका आयोजना : प्रगति निराशाजनक

सरकारले राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा राखेका केही आयोजनाको अवस्था असाध्यै नाजुक रहेको पाइएको छ । पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजना, बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना, कर्णाली करिडोर, कालीगण्डकी करिडोरको काम असाध्यै न्यून रहेको राष्ट्रिय योजना आयोगले बताएको छ ।

राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ४३ औं बैठकमा विभिन्न मन्त्रालयले पेश गरेको आफ्ना निकाय मातहतका आयोजनाको यथास्थितिमा ती आयोजनाको प्रगति न्यून मात्रै नभई समस्याग्रस्त रहेको पाइएको छ । पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजनाको प्रवर्द्धन गर्ने भनिएको चिनियाँ कम्पनी थ्री गर्जेजसँग पटकपटकको वार्ता सफल हुन नसकेपछि विकल्प खोज्नुपर्ने अवस्था देखिएको छ । पछिल्लो पटक ऊर्जा, अर्थमन्त्रालय र लगानी बोर्ड र चिनियाँ लगानीकर्ताबीच भएको छलफल निष्कर्षमा पुग्न नसक्दा आयोजनाको भविष्य अन्याूलमा परेको छ । सो आयोजनाको भौतिक र वित्तीय प्रगति शून्यमा रहेको छ ।

यस्तै विगत ११ वर्षदेखि निर्माण भइरहेको हुलाकी राजमार्गको अवस्था पनि उस्तै रहेको छ । सो राजमार्गको हालसम्मको भौतिक प्रगति २५ प्रतिशत मात्रै रहेको छ । वित्तीय प्रगति भने ४१ दशमलब ९ प्रतिशत रहेको छ । जग्गा प्राप्ति तथा राजमार्ग निर्माण हुने स्थानमा देखिएको प्राविधिक जटिलताका कारण आयोजनाको काम प्रभावकारी हुन सकेको छैन ।

राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा रहेको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाले आयोजना प्रभावितलाई मुआब्जा वितरण गर्नेबाहेक अरु कुनै पनि काम गर्न सकेको छैन । धादिङ र गोरखाका साविक २७ गाविसका प्रभावितलाई मुआब्जा वितरण गर्ने भनिएपनि हालसम्म सात साविक गाविसका प्रभावितलाई मात्रै मुआब्जा वितरण गरिएको छ ।

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिञ्चाइ मन्त्रालयले चालू आवभित्रै मुआब्जा वितरणलगायतका काम सम्पन्न गर्ने बताएको छ तर आयोजनाको भौतिक प्रगति ९ दशमलब ९ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति भने १० प्रतिशत मात्रै रहेको छ । आयोजना शुरु भएको पाँच वर्ष भए पनि प्रभावकारी प्रगति हुन सकेको छैन ।

सरकारले सबै साधन स्रोत उपलब्ध गराउने र प्रभावकारीरूपमा तोकिएको समयमा नै आयोजना सम्पन्न गर्ने लक्ष्यका साथ २१ ओटा परियोजनालाई राष्ट्रिय गौरवका आयोजनामा राखेको छ । त्यसमा १६ ओटा आयोजनाको प्रगति ८० प्रतिशतभन्दा माथि रहेको छ । यस्तै दुईओटा आयोजनाको प्रगति ५० प्रतिशत माथि रहेको छ । यस्तै ५० प्रतिशत माथि रहेका आयोजनाको सङ्ख्या दुई रहेका छन् भने प्रगति नखुलेको आयोजनामा एक रहेका छन् । त्यस्तै कालीगण्डकी करिडोरको भौतिक प्रगति १० प्रतिशत मात्रै देखिएको छ । विगत नौ वर्षदेखि निर्माणमा रहेको सो आयोजना पनि जग्गा प्राप्ति, निर्माण व्यवसायीले समयमै काम गर्न नसक्दा समस्यामा परेको छ । सो आयोजनाले हालसम्म मात्रै ८ दशमलब ४ प्रतिशत वित्तीय प्रगति गरेको छ ।

कर्णाली अञ्चललाई यातायात सञ्जालमा जोड्ने लक्ष्यका साथ निर्माण भइरहेको कर्णाली करिडोरको अवस्था पनि उस्तै रहेको छ । आयोजनाको काम भइरहेको जस्तो देखिए पनि राष्ट्रिय योजना आयोगले प्रस्तुत गरेको पछिल्लो प्रतिवेदनमा सो करिडोरको भौतिक प्रगति १२ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति ११ प्रतिशत रहेको छ । सो परियोजनासमेत विगत नौ वर्षदेखि सञ्चालनमा छ ।

यस्तै रेल्वे तथा मेट्रो विकास आयोजनाको प्रगतिसमेत न्यून रहेको छ । आयोगका अनुसार सो आयोजनाको वित्तीय प्रगति १३ दशमलव ७ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति १४ दशमलव ९ प्रतिशत रहेको छ । विगत आठ वर्षदेखि सञ्चालनमा रहेको आयोजना पनि आशातित सफलता हासिल गर्न सकेको छैन ।

सरकारले राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रुपमा रहेका केही आयोजना भने चालू आवमा नै सम्पन्न हुने चरणमा पुगेका छन् । त्यसमा ४५६ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो तामाकोशी आयोजना चालू आवमा नै सम्पन्न हुनेछ । आयोजनाका प्रवक्ता डा गणेश न्यौपानेका अनुसार आयोजना सम्पन्न हुने मिति आगामी पुस मसान्त राखिएको भए पनि एकाध महीना बढ्न सक्छ ।

यस्तै विगत २७ वर्षदेखि काठमाडौं उपत्यकावासीको प्रतिक्षा रहेको मेलम्ची खानेपानी आयोजनासमेत चालू आवमा नै सम्पन्न हुँदैछ । माथिल्लो तामाकोशीको भौतिक प्रगति ९७ प्रतिशत रहेको छ भने वित्तीय प्रगति ९९ प्रतिशत छ । यस्तै मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको भौतिक प्रगति ८५ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति ९५ प्रतिशत रहेको छ ।

राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण कार्यक्रमको पनि भौतिक प्रगति ९० प्रतिशत रहेको छ । बबई सिँचाइ आयोजनाको भौतिक प्रगति ६० प्रतिशत रहँदा रानीजमराको ३६ प्रतिशत मात्रै प्रगति देखिएको छ ।

यस्तै गौतमबुद्ध अन्तरराष्ट्रिय विमानस्थलको भौतिक प्रगति ५० प्रतिशत रहेको छ । सो विमानस्थल आगामी नौ महीनाभित्र सञ्चालनमा ल्याउने तयारीमा सरकार रहेको छ । त्यस्तै पोखरा विमानस्थलको प्रगति १५ प्रतिशत रहेको छ ।

केही आयोजनाको प्रगति सकारात्मक रहेपनि केहीको प्रगति भने निराशाजनक रहेको छ । सम्पन्न हुन लागेका आयोजनालाई समयमै सक्न र प्रगति निराशाजनक रहेका आयोजनामा देखिएका समस्या समाधान गरेर तत्काल परिणाम निकाल्न सरकारले गम्भीरतापूर्वक लाग्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ । प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले भौतिक प्रगति कमजोर रहेका आयोजनाको समस्या पहिचान गरेर तत्काल निरूपण गर्न निर्देशन दिइसक्नु भएको छ । रासस

श्रोत: कारोबार, २०७५/०५/३१

नेपाल-भारत-बंगलादेश त्रिदेशीय प्रसारण लाइनको योजना

भीम गौतम

२२ वर्षभित्र बंगलादेशलाई ९ हजार मेगावाट बिजुली बेच्ने

सन् २०४१ भित्र बंगलादेशले नेपालबाट ९ हजार मेगावाट विद्युत् किन्ने घोषणासँगै यसका लागि त्रिदेशीय प्रसारण लाइन निर्माण गरिने भएको छ ।

बंगलादेश सरकारले आफ्नो योजनामै नेपालबाट बिजुली किन्ने उल्लेख गरेपछि सिधै जोडिने गरी सरकारले नेपाल-भारत-बंगलादेश जोड्ने ४०० केभीको अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन निर्माण गर्ने भएको हो । अनारमणिदेखि सिलगुढी हुँदै बंगलादेशसम्म त्रिदेशीय प्रसारण बनाउने योजना सरकारको छ । यसको सम्भाव्यता अध्ययन हुन बाँकी छ । करिब २२ किलोमिटर भूमि भारतको पर्ने भएकोले तीन देशबीचमा सहकार्य गरेर बनाउने योजना नेपालको छ ।

नेपालबाट ९ हजार मेगावाट बंगलादेश बेच्नका लागि झापादेखि बंगलादेशसम्म ४०० केभीको प्रसारण लाइन निर्माणको कार्य अघि बढाउन लागिएको ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले जानकारी दिए । “नेपालदेखि बंगलादेशसम्म सीधै प्रसारण लाइन निर्माणका लागि त्रिदेशीय प्रसारण लाइन निर्माण गर्न लागेका छौं,” उनले कारोबारसँग भने, “भारतसँग नेपाल र बंगलादेश दुवैले कुरा गरेर तीनवटै देशले बनाउने गरी प्रसारण लाइन निर्माणको काम अघि बढाउन लागेका छौं ।”

११ सय १० मेगावाटको सुनकोसी दोस्रो तथा ५ सय ३६ मेगावाटको सुनकोसी तेस्रो जलाशययुक्त आयोजनामा लगानी गर्ने तथा दूधकोसी र अपर अरुणको बिजुली बंगलादेशलाई बेच्नेबारे समेत छलफल अघि बढेको मन्त्री पुनले जानकारी दिए ।

बंगलादेश बिजुली बेच्नका लागि आवश्यक प्रसारण लाइनको निर्माण हाल प्रारम्भिक चरणमा रहेको विद्युत् प्राधिकरणले जनाएको छ । प्राधिकरणका अनुसार ८० किलोमिटर लामो ४०० केभीको न्यू इनरुवा-अनारमणि प्रसारणलाइनको हाल सम्भाव्यता अध्ययन भइरहेको छ भने हेटौडादेखि इनरुवासम्मको प्रसारण लाइनको पनि निर्माण कार्य अघि बढेको छ । अरुण नदीबाट इनरुवासम्म पुग्ने ४०० केभीको १ सय ३० किलोमिटर लामो अरुण-इनरुवा प्रसारण लाइन पनि अध्ययनकै चरणमा छ । त्यसैगरी तिंला-दुधकोसी-ढल्केबर ४ सय केभीको १ सय २५ किलोमिटर प्रसारण लाइन पनि अध्ययनको क्रममा छ । सुनकोसी दोस्रो र तेस्रो आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् खिम्तीमा जोडेर खिम्तीबाट ढल्केबर पु-याउन सकिने प्राधिकरणले जनाएको छ । प्राधिकरणका अनुसार, बंगलादेश लैजानका लागि प्रस्तावित गरिएका आयोजनाहरूबाट बिजुली पु-याउनका लागि आवश्यक अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन हाल प्रारम्भिक चरणमा छन् ।

विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ बंगलादेश पुग्ने प्रसारण लाइन निर्माणका लागि अध्ययनको काम अघि बढेको बताउँछन् । “बंगलादेशले बिजुली किन्ने भनेपछि त्यो विक्री गर्नका लागि बनाउनुपर्ने प्रसारण लाइन आयोजनाहरूको अध्ययन अघि बढ्छ,” उनी भन्छन् । प्राधिकरणका

अनुसार अति दुरत गतिमा बनेमा बंगलादेशका लागि झापासम्म ४ सय केभीको प्रसारणलाइन निर्माण पु-
याउनका लागि कम्तीमा ३ देखि चार वर्ष लाग्छ भने भारतीय भूमि प्रयोग गर्न दिएमा नेपालले
बंगलादेशलाई सँधै बिजुली बेच्न सक्छ । हाल भारतीय कम्पनी जीएमआरले ५सय मेगावाट विद्युत्
बंगलादेश बेच्ने गरी बंगलादेशसँग सम्झौता भएपनि त्यो बिजुली भने भारत हुँदै बेच्न लागिएको हो ।
भारतीय सरकारी कम्पनीलाई जीएमआरले बिक्री गरेर त्यहाँमार्फत त्यो बिजुली बंगलादेश पुग्नेछ ।
जीएमआरजस्तै कुनै भारतीय कम्पनीसँग सम्झौता गरेर बेच्नका लागि भने दुई देशबीच ढल्केबर-
मुज्जफरपुर अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन बनिसकेको छ भने बुटवल-गोरखपुर अन्तरदेशीय प्रसारण
लाइन निर्माणका लागि प्रक्रिया अघि बढिसकेको छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७५/०५/३१

बंगलादेशलाई विद्युत् : भ्रम कि यथार्थ ?

भारत र बंगलादेशबीच भएको यो अभ्यासका कारण पनि नेपाल र बंगलादेशबीच ऊर्जा सहकार्यमा भारतको भूमिका सकारात्मक हुने आशा

विजय तिमल्सिना

अघिल्लो साता बंगलादेशले नेपालबाट सन् २०४० सम्ममा ९ हजार मेगावाट विद्युत् आयात गर्ने योजना सार्वजनिक गरेको छ । १० वर्षमा १५ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादनको महत्वाकांक्षी लक्ष्य लिएको नेपाल बंगलादेशको यो योजनाबाट खुसी नहुने कुरै भएन । अघिल्लो महिना नेपाल र बंगलादेशले ऊर्जा क्षेत्रमा सहकार्यका लागि समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेका छन् । समझदारीअनुसार बंगलादेश नेपाली विद्युत् खरिदका लागि मात्रै होइन यहाँ जलविद्युत् आयोजनामा लगानी गरी उक्त विद्युत् खपतका लागि तयार छ भन्ने पनि देखाएको छ । सुक्खायाममा पनि विद्युत्मा आत्मनिर्भर बन्न नेपाललाई अझै केही वर्ष लाग्नेछ । बरु भारतबाट विद्युत् आयात गरेर आफ्नो देशको विद्युत् समस्या भरथेग गरिरहेको नेपालले भर्खरै आफ्नो ऊर्जाका लागि नयाँ बजार भेटेको छ बंगलादेश ।

बंगलादेशले भुटानमा पनि आफूले विद्युत् खरिद गर्ने गरी आफ्नै लगानीमा जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिरहेको छ ।

दुई साताअघि बंगलादेशले मनाएको ऊर्जा सप्ताहमा सहभागी हुन ढाका पुगेका ऊर्जामन्त्री वर्षमान पुनसमक्ष बंगलादेशी समकक्षी नसरुल हमिदले दुई आयोजना संयुक्त लगानीमा बनाउने प्रस्ताव गरेका थिए । सुनकोसी दोस्रो र तेस्रो आयोजना बनाउन बंगलादेशले चासो देखाएको छ ।

तर, ऊर्जा क्षेत्रका जानकारहरू भने नेपालको विद्युत् बंगलादेश पुर्याउन नेपाल र बंगलादेशी सरकारको समझदारी जति महत्त्वपूर्ण छ त्यति नै महत्त्वपूर्ण भूमिका भारतको पनि रहेको ठम्याउँछन् ।

नेपालको विद्युत् बंगलादेशले किनेर भारतलाई के फाइदा हुन्छ? यही प्रश्नले नेपाल र बंगलादेशबीचको ऊर्जा सहकार्यमा भारतको भूमिका केन्द्रित रहने ऊर्जा मन्त्रालयका पूर्वसहसचिव केशवध्व अधिकारी बताउँछन् ।

‘नेपालको विद्युत् बंगलादेश पुर्याउन भारतीय विद्युत् वितरण प्रणालीको प्रयोग अनिवार्य छ,’ उनी भन्छन्, ‘नेपाल र बंगलादेशबीच हुने विद्युत् किनबेचले भारतलाई फाइदा हुने भए मात्रै यसले मूर्त रूप पाउन सक्छ ।’

नेपाल-बंगलादेशबीचको विद्युत् खरिद बिक्रीमा भारतीय वितरण प्रणाली वा सोझै विद्युत् लैजाने भए भारतीय भूमि प्रयोग अनिवार्य छ । यसैले पनि दुई देशबीचको विद्युत् सहकार्य भारतीय भूमिकाबिना पूर्ण हुँदैन ।

भारतले २०७३ मंसिरमा अन्तरदेशीय विद्युत् खरिदका लागि निर्देशिका जारी गरेर आफ्नो भूमिकालाई झन् बलियो बनाएको छ । भारतीय ऊर्जा मन्त्रालयद्वारा जारी उक्त निर्देशिकामा भारतीय कम्पनीको ५१ प्रतिशत स्वामित्व भएका आयोजनाबाट मात्रै विद्युत् खरिद गर्ने प्रावधान राखिएको छ ।

नेपालले वर्षौंदेखि आफ्नो देशमा उत्पादित विद्युतको ठूलो बजार भारतलाई मान्दै आएको थियो। तर, भारतीय उक्त निर्देशिकाले नेपालमा भारतबाहेकका अन्य मुलुकबाट लगानी भित्रिएर बन्ने ठूला जलविद्युत् आयोजनालाई हतोत्साहित गरेको छ।

भारतले नेपालमा जलविद्युत् आयोजनामा आफ्नो चासो कसरी स्थापित गर्छ भन्ने यो एक उदाहरण हो। बंगलादेशले भर्खरै मात्र भारतीय कम्पनी जीएमआरले नेपालमा बनाउने माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् किन्ने निर्णय गरेको छ। उक्त आयोजनाबाट भारतीय प्रसारण प्रणाली हुँदै बंगलादेशले ५ सय मेगावाट विद्युत् भित्र्याउनेछ। यो नेपाल र बंगलादेशबीच हुन सक्ने सम्भावित विद्युत् व्यापारका लागि सकारात्मक संकेत हो। तर, लगानी जुटाउन नसकेर वर्षौंदेखि आयोजनाको लाइसेन्स होल्ड गरिरहेको भारतीय कम्पनीले आयोजना निर्माण गर्न सक्छ कि सक्दैन? यो पक्ष पनि महत्त्वपूर्ण छ।

नेपालले भारतबाहेकको बजारमा आफ्नो विद्युत् बिक्रीका लागि भारतलाई मनाउनुपर्ने चुनौती त छँदै छ, त्योबाहेक आफ्नो देशभित्रको वातावरण चिरेर ठूला आयोजना बनाउन सक्ने हैसियत बनाउनु पनि नेपालका लागि चुनौती भएको ऊर्जा मन्त्रालयका पूर्वसहसचिव अधिकारी बताउँछन्।

सरकारले १० वर्षमा १५ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादनको लक्ष्य लिएर पनि ठूला जलविद्युत् आयोजना बनाउन सक्ने सरकारको क्षमतामाथि पनि धेरैको शंका छ। नेपालमा पहिचान गरिएका अधिकांश ठूला जलविद्युत् आयोजना अनिर्णयको बन्दी बनेका छन् वा विदेशी कम्पनीले लाइसेन्स होल्ड गरी राखेका छन्।

अस्ट्रेलियाली र चिनियाँ कम्पनीले २३ वर्षसम्म होल्ड गरिराखेको ७५० मेगावाटको आयोजना पश्चिम सेती आयोजना यसैको उदाहरण हो। यस्तै १२ मेगावाट जडित क्षमता भएको बूढीगण्डकी जलाशययुक्त आयोजना पनि सरकारी कच्चा निर्णयका कारण अनिश्चित बन्दै छ। एक सरकारले बिनाप्रतिस्पर्धा एउटा कम्पनीलाई निर्माणको जिम्मा र अर्को कम्पनीले पुनः निर्णय रद्द गर्दा गर्दै बूढीगण्डकी निर्माणमा अन्योल छाएको छ।

भारतलाई बंगलादेशी भूमि

गत वर्ष बंगलादेशी प्रधानमन्त्री सेख हसिनाले चार दिन भारत भ्रमण गरेकी थिइन्। उक्त भ्रमणका क्रममा भारत र बंगलादेशबीच केही समझदारी भएको छ, जसमा भारतले आसामदेखि बिहारसम्म विद्युत् प्रसारण गर्दा बंगलादेशी भूमि प्रयोगको अनुमति पाएको छ।

उक्त सम्झौताअनुसार आसाममा उत्पादित विद्युत् भारतको अर्को राज्य बिहारमा लैजाँदा भारतीय ग्रिड प्रणालीको प्रयोग गरिनेछ। यसबापत बंगलादेशले १ हजार मेगावाट विद्युत् प्राप्त गर्नेछ।

आसामको बर्नागरदेखि बिहारको कटिहारसम्म विद्युत् प्रसारणका लागि बंगलादेशको दिनाजपुर जिल्लाको पार्वतीपुरमा बन्ने सबस्टेसनबाट लगिनेछ। सोही बेला भएको सम्झौताअनुसार भारतले बंगलादेशी लगानीमा भुटानमा निर्माण हुने जलविद्युत् आयोजना आफ्नो भूमिबाट बंगलादेश भित्र्याउन दिनेछ।

भारत र बंगलादेशबीच भएको यो अभ्यासका कारण पनि नेपाल र बंगलादेशबीच ऊर्जा सहकार्यमा भारतको भूमिका सकारात्मक हुने आशा गर्न सकिने ऊर्जा मन्त्रालयका पूर्वसहसचिव अधिकारी बताउँछन्।

बंगलादेशी चुनावको प्रभाव

बंगलादेशमा सन् २०१८ को डिसेम्बरभित्र आम चुनाव हुनेछ। यसअघि २०१४ मा भएको आमचुनावको अवधि पूरा भएपछि यो वर्षभित्रै चुनाव हुनेछ, जसले बंगलादेशको आगामी सरकारको भाग्य निर्धारण गर्नेछ।

सन् २०१४ को आम चुनावमा बंगलादेशी प्रधानमन्त्री सेख हसिनाको अवामी लिगले करिब ८० प्रतिशत मत प्राप्त गरेको थियो। आगामी चुनावको मुखैमा बंगलादेशले नेपालसँग ऊर्जा सहकार्यसम्बन्धी समझदारी गर्न देखाएको तदारुकताले कतै यो चुनावी एजेन्डा मात्रै होइन त? भन्ने प्रश्न पनि जन्माउँछ।

बंगलादेशमा सम्पन्न हरेक आमचुनावमा ऊर्जा चुनावी एजेन्डा बन्ने गरेको छ। चार वर्षअघि नेपाल चर्को लोडसेडिङको मारमा परेको थियो। तर, त्यो बेला बंगलादेशमा भएको चुनावमा पनि नेपालबाट विद्युत् आयात गरेर लोडसेडिङ हटाउने विषयले चर्चा पाएको थियो।

चुनावअघि बंगलादेशी सरकारले नेपालसँग ऊर्जा समझदारी गरेको भए पनि छिमेकीबाट विद्युत् आपूर्ति गरी आफ्नो देशको ऊर्जा संकट टार्नु उसको रणनीति नै भएको ऊर्जा मन्त्रालयका पूर्वसचिव अधिकारी बताउँछन्। 'बंगलादेशसँग भएको प्राकृतिक ग्यासको भण्डार अनुमान गरेअनुसार अबको केही वर्षपछि सकिने सम्भावना छ,' उनी भन्छन्, 'नेपाल, भारत र भुटानबाट विद्युत् भित्र्याउने उसको रणनीति नै हो।'

श्रोत: अभियान, २०७५/०५/३९

ऊर्जा नदीमा रुपान्तरण हुँदै कालीगण्डकी

म्याग्दीको उत्तरी क्षेत्र भएर बग्ने कालीगण्डकी 'ऊर्जा नदी' मा रुपान्तरण हुँदैछ । प्रस्तावित जलविद्युत् आयोजनाहरू निर्माण भएमा म्याग्दीको अधिकांश भूगोलमा कालीगण्डकी नदी सुरुबाट बग्नेछ ।

मुस्ताङदेखि पर्वतको सिमानासम्मको म्याग्दी खण्डमा कालीगण्डकी नदीबाट पाँच ओटा जलविद्युत् आयोजना निर्माणको तयारी भएको छ । यी आयोजना निर्माणको तयारीसँगै कालीगण्डकी ऊर्जा नदीमा रुपान्तरण हुन लागेको जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुख देवेन्द्र केसी बताउँछन् ।

‘घाँसादेखि मिलनचोकसम्म कालीगण्डकीमा करीब ४ सय मेगावाट क्षमताका जलविद्युत् आयोजनाहरू निर्माणको प्रक्रियामा छन्,’ केसीले भने, ‘म्याग्दीको विकास र समृद्धिका लागि यो खुशीको विषय हो ।’

चिनियाँ लगानीमा निर्माण हुन लागेको १ सय ६४ मेगावाट क्षमताको नेपाल कालीगण्डकी गर्ज जलविद्युत् आयोजना जिल्लामा अहिलेसम्मकै सबैभन्दा ठूलो आयोजना हो । हाइड्रो सोलुसन प्रवर्द्धक रहेको यस आयोजना निर्माणका लागि प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको हालै भएको चीन भ्रमणका बेला चिनिया युनाइ सिङ हवा वाटर कन्जरभेसन एण्ड हाइड्रो पावर प्रालिसँग लगानी सम्झौता भएको थियो ।

मुस्ताङको थासाङ गाउँपालिकाको घाँसामा बाँध र म्याग्दीको अन्नपूर्ण गाउँपालिका ४ नारच्याङमा विद्युत् गृह प्रस्ताव गरिएको ‘रन अफ द रिभर’ प्रकृतिको यो आयोजनाको पाँच किलोमिटर सुरु हुने बताइएको छ । २५ अर्ब रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको यस आयोजनाले नारच्याङमा तीन करोड रुपैयाँ मुआब्जा दिएर दश वर्षअघि नै ३ सय रोपनी जग्गा अधिग्रहण गरिसकेको छ ।

कालीगण्डकी गर्जको विद्युत् गृहबाट निस्किएको पानी करीब पाँच सय मिटर तल हाइड्रो सपोर्ट प्रालिले निर्माण गर्न लागेको ५३ मेगावाट क्षमताको मध्य कालीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको बाँधबाट सुरुमा छिराइने छ । अन्नपूर्ण गाउँपालिका ३ सुकेबगरमा बाँध रहने आयोजनाको विद्युत् गृह सोही गापाको २ नं वडामा पर्ने ठूलोबगर क्षेत्रमा प्रस्ताव गरिएको छ ।

चार हजार १ सय मिटर सुरु रहने यस आयोजनाको विद्युत् गृहदेखि फोर वेको उचाइ १ सय १५ मिटर हुनेछ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग विद्युत् खरीद विक्री सम्झौता गरी लगानीको स्रोत जुटाएर आगामी डेढ वर्षभित्र पूर्वाधार निर्माणको थालनी गरिने आयोजना प्रमुख चन्द्र ढकालले बताए । यस आयोजना निर्माणका लागि १२ अर्ब रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको छ ।

अन्नपूर्ण गाउँपालिका २ ठूलोबगर र ६ पोखरेबगरको सिमानामा बाँध र ७ हिस्तानको तिप्ल्याङमा विद्युत् गृह रहने गरी तिप्ल्याङ कालीगण्डकी हाइड्रोपावर प्रालिले ५८ मेगावाट क्षमताको तिप्ल्याङ कालीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्न वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार पारेको छ ।

५ हजार ८ सय ७८ मिटर लामो सुरु निर्माण हुने आयोजनाबाट प्रतिवर्ष ३ सय ५२ गिगावाट १५ घण्टा विद्युत् उत्पादन हुने छ । निर्माण शुरु भएको ४ देखि ५ वर्षमा आयोजना सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको आयोजनाका प्रतिनिधि उपेन्द्र गौतमले बताए । ‘प्रसारण लाइन, सब-स्टेशन र सडक सुविधा भएकाले कालीगण्डकी र आसपासका क्षेत्रमा जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा प्रवर्द्धकहरूको आकर्षण बढ्न थालेको छ,’ गौतमले भने, ‘सरकारले पूर्वाधार तयार पार्न थालेपछि लगानीकर्ताहरू सक्रिय बनेका छन् ।’

टेड लिङ्क ग्लोबल प्रालिले रघुगङ्गा गाउँपालिका १ र अन्नपूर्ण गाउँपालिका ७ को सिमाना बेगखोलामा बाँध र रघुगङ्गा गाउँपालिका ३ घुमाउने तालमा विद्युत् गृह रहने ६५ मेगावाट क्षमताको अपर कालीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना निर्माणको प्रक्रिया अघि बढाएको छ । यो आयोजना चिनिया कम्पनी सिने हाइड्रोले निर्माण गर्न लागेको छ ।

रु. २२ अर्ब लगानी हुने अनुमान गरिएको 'रन अफ दि रिभर' प्रकृतिको यो आयोजनामा छ किलोमिटर सुरुङ रहने प्रवर्द्धक कम्पनीले बताएको छ । घुमाउने तालभन्दा केही तल रघुगङ्गा नदी कालीगण्डकीमा मिसिने दोभानभन्दा केही तल बाँध र जलजला गाउँपालिका ४ मिलनचोकमा विद्युत्गृह रहने गरी ५० मेगावाटभन्दा बढी क्षमताको अर्को आयोजनाको सर्वेक्षण भइरहेको छ ।

कालीगण्डकी नदीको सहायक खोलाहरुमा ५ मेगावाट क्षमताको घलेम्दी खोला, ४२ मेगावाटको मिस्त्री खोला र १४ मेगावाटको धारखोला जलविद्युत् आयोजना निर्माणाधीन अवस्थामा छन् । अन्नपूर्ण गाउँपालिका ४ नं वडामा पर्ने नारच्याङमा ४२ मेगावाटको नीलगिरि र ६२ मेगावाटको नीलगिरि क्यासकेट जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि सडक निर्माणको काम भइरहेको छ ।

अन्नपूर्ण गाउँपालिका ३ नं वडा दानामा सब-स्टेशन र त्यहाँदेखि पर्वतको खुर्कोटसम्म विद्युत् प्रसारण लाइन निर्माणको काम तीव्र रुपमा अघि बढेको छ । बेनी-जोमसोम-कोरला सडक स्तरोन्नति, प्रसारण लाइन र सब-स्टेशन निर्माणसँगै जलविद्युत् आयोजना निर्माण कार्यले तीव्रता पाएको अन्नपूर्ण गाउँपालिकाका अध्यक्ष डमबहादुर पुनले बताए ।

निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजना सञ्चालन भएपछि पाउने सलामी दस्तुर (रोयल्टी) ले गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानीमा महत्वपूर्ण योगदान गर्ने उनको अपेक्षा छ । संविधानअनुसार जलविद्युत् आयोजनाले तिर्ने रोयल्टीको २५ प्रतिशत स्थानीय तहले पाउने व्यवस्था छ । 'जलविद्युत् आयोजनाबाट हुने रोयल्टीले विकासका गतिविधि सञ्चालनमा आर्थिक स्रोत जुटाउन सजिलो हुन्छ,' अध्यक्ष पुनले भने, 'अन्नपूर्णलाई हाइड्रो, पर्यटन र प्राङ्गारिक कृषिको 'हब' बनाउने योजना छ ।'

कालीगण्डकीमा निर्माणाधीन आयोजनाहरु सञ्चालनका लागि लगानी भित्र्याउन, अनुकूल नीति, नियम तर्जुमा र सामाजिक वातावरण, सुरक्षा तथा भौतिक पूर्वाधारको उपलब्धतामा ध्यान दिनुपर्ने म्याग्दी उद्योग वाणिज्य सङ्घका अध्यक्ष उत्तम कर्माचार्यको भनाइ छ । लगानीकर्ता र प्रवर्द्धकलाई सुरक्षाको प्रत्याभूति दिइनुपर्ने र प्रक्रियागत झण्डटबाट मुक्त बनाइनुपर्ने अध्यक्ष कर्माचार्यले बताए ।

जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्दा कालीगण्डकीमा पानीको सतह घटेर किनारमा रहेका पर्यटकीय तथा प्राकृतिक उपचार स्थलको रुपमा विकास भएका तातोपानीका मुहानहरु संकटमा पर्ने सरोकारवालाहरुको चिन्ता छ । दाना, भुरुङ, रातोपानी, सेकाकोस्थित कालीगण्डकी किनारमा रहेका प्राकृतिक तातोपानीका मुहानलाई असर नपर्ने गरी जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्नुपर्ने अन्नपूर्ण गाउँपालिका ६ का वडाध्यक्ष कृष्णप्रसाद बरुवालको सुझाव छ । 'विश्वमा शालिग्राम शिला पाइने एक मात्र नदी कालीगण्डकीको धार्मिक, पर्यटकीय र वातावरणीय अस्तित्वलाई बचाउन जलविद्युत् आयोजना प्रवर्द्धकहरु गम्भीर बन्नुपर्छ,' गाउँ कार्यपालिकाका प्रवक्तासमेत रहेका बरुवालले भने । रासस

श्रोत: नागरीक, २०१५/०५/३१

जिएमआरले लगानी जुटाउन थप एक वर्ष माग्‍यो

विष्णु बेल्वासे

लगानी जुटाउन नसकेपछि माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजना निर्माणको जिम्मा पाएको भारतीय कम्पनी जिएमआरले थप एक वर्षको समय मागेको छ।

जिएमआरलाई यसअघि यही असोज ३ गतेभित्र लगानी जुटाउन समय दिइएको थियो। तर, उसले सरकारकै कारण आयोजना निर्माणमा समस्या भएको भन्दै लगानी जुटाउन थप एक वर्ष मागेको हो।

‘लगानी जुटाउनका लागि २०७६ सालको असोज ३ गतेसम्मको समय दिन अनुरोध सहितको पत्र लगानी बोर्डलाई दिएको छ,’ बोर्डका एक उच्च अधिकारीले भने, ‘उसले दिएको निवेदन बोर्ड बैठकमा राखिनेछ।’

यसअघि दुईपटक म्याद थप्दा पनि जिएमआरले लगानी जुटाउन नसकेपछि पुनः तेस्रोपटक म्याद थपको निवेदन दिएको हो। आगामी सातासम्ममा बोर्ड बैठक बस्ने सम्भावना भएको ती उच्च अधिकारीले बताए। ‘बोर्ड बैठक बस्न प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको समय मागेका छौं,’ उनले भने, ‘सम्भवतः अर्को सातासम्ममा बोर्ड बैठक बस्नेछ।’ लगानी बोर्डको अध्यक्ष प्रधानमन्त्री छन्।

आगामी बुधबारसम्म मात्र जिएमआरको लगानी जुटाउने म्याद छ। त्योभित्र बोर्ड बैठक बस्न नसके आयोजनाको अवस्था के हुन्छ? जवाफमा बोर्डका ती अधिकारीले भने, ‘केही हुँदैन, गत वर्ष पनि लगानी जुटाउने समय सकिएको चार महिनापछि मात्र म्याद थपिएको थियो।’ जिएमआरले आयोजन बनाउनेभन्दा पनि म्याद थप्दै निर्माण कार्य पछि धकेल्दै आएको छ।

बोर्ड बैठकले वर्तमान कानून र आयोजना विकास समझौता (पिडिए) मा भएको व्यवस्था समेतलाई आधार मानेर म्याद थप गर्ने वा नगर्ने निर्णय गर्नेछ। बोर्डका एक उच्च अधिकारीले भने, ‘बोर्ड बैठकले जे निर्णय गर्छ, त्यही हुन्छ। अहिले नै म्याद थप हुन्छ वा हुँदैन भनेर ठोकुवा गर्न सकिँदैन। बोर्ड बैठक नबसी टुंगो लाग्ने अवस्था छैन।’ बोर्डले कानून र पिडिएमा भएको प्रावधान बैठकलाई जानकारी गराउनेछ। केही महिनाअघि मात्रै सरकारले आयोजनालाई वनको जग्गा उपलब्ध गराएको थियो।

करिब चार वर्ष हुँदा पनि जिएमआरले नौ सय मेगावाटको माथिल्लो कर्णाली बनाउन लगानी जुटाउन सकेको छैन। आगामी असोज ३ गते उसले लगानी जुटाउन पाएको थप समय सकिँदैछ। यसअघि पनि लगानी जुटाउन नसकेको भन्दै म्याद थपका लागि बोर्डमा निवेदन दिएको थियो।

बोर्डसँग भएको आयोजना विकास समझौता (पिडिए) अनुसार जिएमआरले आगामी सन् २०२१ को अन्त्यमा सम्पन्न गरी सन् २०४६ मा सरकारलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने हुन्छ।

जिएमआर र बोर्डबीच सन् २०१४ मा भएको पिडिए अनुसार पोहोर असोज २ गतेसम्म माथिल्लो कर्णालीका लागि लगानी जुटाउनुपर्ने थियो। तर, त्यो अवधिसम्म लगानी जुटाउन नसकेपछि थप एक वर्षसम्म लगानी जुटाउन समय दिइएको थियो।

जिएमआरले लगानी जुटाउन नसके पनि जग्गा अधिग्रहणका लागि रकम वितरणको काम सुरु गरेको छ। निजी जग्गा खरिदका लागि प्रतिरोपनी ८ लाख ९५ हजार रुपैयाँ मुआब्जा निर्धारण गरी वितरण थालेको हो।

सुरुमा १ खर्ब १५ अर्ब रुपैयाँ अनुमानित लागत तय गरे पनि आयोजनाको काममा भएको ढिलाइले लागत बढेर १ खर्ब ४० अर्ब रुपैयाँ पुगेको छ। जिएमआरले नेपाललाई १२ प्रतिशत बिजुली (१०८ मेगावाट) निःशुल्क दिएपछि बाँकी

रहेको पाँच सय मेगावाट बिजुली बेचन बंगलादेश सरकार र तीन सय मेगावाट बिजुली बेचन भारतको एनभिभिएन विद्युत् व्यापार कम्पनीसँग समझदारीपत्र (एमओयू) मा हस्ताक्षर गरेको छ।

आयोजना प्रभावितका लागि पुनर्बास र पुनर्स्थापन (आरएपी) कार्यक्रम तयार भएको छ। आयोजना बनाउन ७० प्रतिशत ऋण र बाँकी ३० प्रतिशत स्वपुँजी परिचालन हुने गरी लगानी संरचना तयार गरिएको छ।

जिएमआरले प्रतिस्पर्धाबाट सन् २००८ मा माथिल्लो कर्णाली आयोजना निर्माण गर्न ऊर्जा मन्त्रालयबाट लाइसेन्स पाएको थियो। आयोजना निर्माणबाट सुर्खेत, दैलेख र अछाम जिल्ला प्रभावित हुनेछन्। आयोजना निर्माणले गति लिए निर्माण अवधिभर पाँच हजारजनाले प्रत्यक्ष रोजगारी पाउने र चार लाख मेट्रिक टन सिमेन्ट तथा ४७ हजार मेट्रिक टन स्टीलले बजार पाउने जिएमआरको भनाइ छ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७५/०६/०९

रघुगङ्गा जलविद्युत् आयोजना निर्माण शुरु

चालिस मेगावाट क्षमताको रघुगङ्गा जलविद्युत् आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणको काम शुरु भएको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको सहायक कम्पनी रघुगङ्गा हाइड्रोपावर लिमिटेडले बनाउन लागेको आयोजना निर्माणका लागि रु छ अर्बमा २०७४ मङ्सिर ५ गते ठेक्का सम्झौता गरेको भारतीय निर्माण कम्पनी जेपी एशोसिएट्सले प्रारम्भिक चरणको काम शुरु गरेको हो ।

ठेकेदार कम्पनीले नक्सामा ९ डिजाइनको काम सकेर बाँध, सुरङसम्म पुग्ने सडक निर्माण र व्यवस्थापकीय काम शुरु गरेको रघुगङ्गा हाइड्रोपावर लिका प्रबन्ध सञ्चालक श्रीराम पाण्डेले बताउनुभयो । पाण्डेका अनुसार मनसुन सकिएलगत्तै बाँध, सुरङ र विद्युत्गृहको काम एकैसाथ अघि बढाउने कार्ययोजना बनाएको ठेकेदारले पूर्वतयारीको कामलाई तीव्रता दिएको छ ।

प्रवेशबिन्दु घुमाउनेतालदेखि पिप्लेतर्फ ६०० मिटर सडकको ट्याक खुलेको छ । आवासगृह भवन निर्माण र विद्युत्गृह क्षेत्रमा काम गर्नका लागि झाडी, रुख हटाउने र उपकरण जुटाएर तयारी अवस्थामा राखेको छ ।

ठेक्का सम्झौताको स्वीकृतिका लागि ऋण लगानीकर्ता भारतीय एक्जिम बैंकले छ महिना लगाउँदा ठेकेदार परिचालनमा ढिलाइ भएको हो । सिभिल निर्माणको काम ३९ महिनामा सम्पन्न गर्ने सम्झौता भएको छ ।

पुरानो ठेक्का तोडेर नयाँ प्रक्रियाबाट अघि बढाइएको आयोजनामा विगत नदोहोरियोस् भन्ने सरोकारवालाको अपेक्षा छ । म्याग्दीको जलविद्युत् विकासको मेरुदण्ड मानिएको रघुगङ्गालाई सहजरूपमा समयमै सम्पन्न गराउनुपर्ने प्रदेशसभा सदस्य विनोद केसीले बताउनुभयो । यसअघि ३२ मेगावाटमा डिजाइन गरिएकोमा पछि आठ मेगावाट बढाएर ४० मेगावाट पुऱ्याइएको हो ।

स्वास्थ्यचौकीको भवन निर्माण

म्याग्दीको मङ्गलागाउँपालिका-३ बरङ्जामा रु डेढ करोडभन्दा बढीको लागतमा स्वास्थ्यचौकीको भवन निर्माण भएको छ । शहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालय बागलुङले सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण गरेपछि स्वास्थ्यचौकीको सेवाप्रवाहमा सहजता र सुधार हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

विसं २०७२ देखि शुरु भएको भवन निर्माण कार्य हालै सकिएको स्वास्थ्यचौकी व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षसमेत रहनुभएका वडाअध्यक्षक बिन्द्र रोकाले बताउनुभयो ।

भूकम्प प्रतिरोधी क्षमताको अपाङ्गमैत्री भवन निर्माणका लागि रु एक करोड ६९ लाखमा वल्ड वाइड भगवती मालीका जेभीले ठेक्का लिएको थियो ।

सदरमुकामस्थित बेनी अस्पतालको ५० शय्या क्षमताको भवन निर्माणाधीन अवस्थामा छ ।

श्रोत: अभियान, २०७५/०६/०९

४० मेगावाट क्षमताको रघुगङ्गा जलविद्युतको निर्माण कार्य शुरु

चालिस मेगावाट क्षमताको रघुगङ्गा जलविद्युत आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणको काम शुरु भएको छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरणको सहायक कम्पनी रघुगङ्गा हाइड्रोपावर लिमिटेडले बनाउन लागेको आयोजना निर्माणका लागि रु. छ अर्बमा २०७४ मङ्सिर ५ गते ठेक्का सम्झौता गरेको भारतीय निर्माण कम्पनी जेपी एशोसिएट्सले प्रारम्भिक चरणको काम शुरु गरेको हो ।

ठेकेदार कम्पनीले नक्सामा (डिजाइन)को काम सकेर बाँध, सुरुङसम्म पुग्ने सडक निर्माण र व्यवस्थापकीय काम शुरु गरेको रघुगङ्गा हाइड्रोपावर लिका प्रबन्ध सञ्चालक श्रीराम पाण्डेले बताए । पाण्डेका अनुसार मनसुन सकिएलगत्तै बाँध, सुरुङ र विद्युतगृहको काम एकैसाथ अघि बढाउने कार्ययोजना बनाएको ठेकेदारले पूर्वतयारीको कामलाई तीव्रता दिएको छ ।

प्रवेशविन्दु घुमाउनेतालदेखि पिप्लेतर्फ ६०० मिटर सडकको ट्याक खुलेको छ । आवासगृह भवन निर्माण र विद्युतगृह क्षेत्रमा काम गर्नका लागि झाडी, रुख हटाउने र उपकरण जुटाएर तयारी अवस्थामा राखेको छ ।

ठेक्का सम्झौताको स्वीकृतिता लागि ऋण लगानीकर्ता भारतीय एक्जिम बैङ्कले छ महीना लगाउँदा ठेकेदार परिचालनमा ढिलाइ भएको हो । सिभिल निर्माणको काम ३९ महीनामा सम्पन्न गर्ने सम्झौता भएको छ ।

पुरानो ठेक्का तोडेर नयाँ प्रक्रियाबाट अघि बढाइएको आयोजनामा विगत नदोहोरियोस् भन्ने सरोकारवालाको अपेक्षा छ । म्याग्दीको जलविद्युत विकासको मेरुदण्ड मानिएको रघुगङ्गालाई सहजरूपमा समयमै सम्पन्न गराउनुपर्ने प्रदेशसभा सदस्य विनोद केसीले बताए ।

यसअघि ३२ मेगावाटमा डिजाइन गरिएकोमा पछि आठ मेगावाट बढाएर ४० मेगावाट पुर्याइएको हो ।
रासस

श्रोत: उर्जा खबर, २०७५/०६/०२

अन्ततः सरकारले पश्चिम सेतीमा चिनियाँ कम्पनीसँगको समझदारी खारेज गर्‍यो

निर्माण गर्न नसक्ने भन्दै पटक-पटक अस्विकार गरेपछि अन्ततः सरकारले ७ सय ५० मेगावाटको पश्चिम सेती जलाशय जलविद्युत आयोजनामा चिनियाँ कम्पनीसङ्ग भएको समझदारी खारेज गरेको छ । प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली अध्यक्ष रहेको लगानी बोर्डको मङ्गलबार बसेको ३२औं बैठकले खारेजीको निर्णय गरेको हो । आयोजना निर्माणको उपयुक्त मोडालिटी तयार गर्न ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्री, अर्थ मन्त्री र बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सम्मिलित उच्चस्तरीय समिति गठन गरिएको छ । समितिलाई उचित मोडल तयार गरी बोर्डमा पेस गर्न निर्देशन दिइएको छ । ७ सय ५० मेगावाटको पश्चिम सेती जलाशय जलविद्युत आयोजना फेरि चिनियाँ कम्पनीलाई सुम्पिने तयारी गरेका छन् । निर्माणको जिम्मा लिएको चिनियाँ थ्रि-गोर्जेजको सहायक कम्पनी सिडब्लूई इन्भेष्टमेन्ट कर्पोरेशनले ६ वर्षसम्म आयोजना ओगटेर अहिले बाहिरिएको छ । आयोजना निर्माणको उचित मोडालिटी पेस गर्न समिति गठन गरे पनि बोर्डले चिनियाँ कम्पनीसँगको समझदारी खारेज गरेको उल्लेख गरेको छैन । आयोजना स्वदेशी लगानीमा निर्माण गर्ने भन्दै अर्थ मन्त्री युवराज खतिवडाले चालू आर्थिक वर्षको बजेट, नीति तथा कार्यक्रममै समावेश गरेका छन् । चिनियाँ कम्पनीले लामो समयसम्म आयोजना निर्माण प्रक्रिया अघि बढाउन नसकेपछि खारेज गरेर सरकार आफैँले निर्माण गर्नेबारे पटक-पटक छलफल भएको हो । यसपछि बोर्डको २९औं सञ्चालक समिति बैठकले आयोजनाको विवादबारे टुंगो लगाउन प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद कार्यालयका सचिवको संयोजकत्वमा समिति गठन गरेको थियो । उक्त समितिले आयोजना स्वदेशी लगानीमै निर्माण गर्नुपर्ने अन्तिम निष्कर्ष तथा सुझाव दिएको छ । उल्लेखित समग्र विवरणकै आधारमा अर्थ मन्त्री खतिवडाले चालू आवको बजेटमा आयोजना समावेश गरेका थिए । उनले बजेट सार्वजनिक गरेको भोलिपल्ट अर्थात् जेठ १६ गते अर्थ मन्त्रालयमा आयोजित पत्रकार सम्मेलनमा पनि पश्चिम सेती स्वदेशी लगानीमा निर्माण गर्ने दोहोर्याएका थिए । अर्थ मन्त्रीले निरन्तर एउटै विषय अघि बढाइरहँदा एक सातापछि लगानी बोर्डले फरक प्रतिक्रिया सार्वजनिक गरेको थियो । प्रधानमन्त्री मात्र होइन बोर्डमा अर्थ मन्त्री खतिवडा पनि सदस्य छन् । इन्डै ६ वर्षसम्म आयोजना ओगटेर बसेको चिनियाँ कम्पनीले आयोजना अघि बढाउन नसक्ने संकेत यसअघि नै दिएको थियो । समितिले तयार गरेको प्रतिवेदनमा आयोजना निर्माणका दुई विकल्प प्रस्ताव गरिएको छ । पहिलो, चिनियाँ कम्पनीसँगको समझदारी खारेज गरी संघ वा संघ र प्रदेश वा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिस्पर्धामा निर्माण गर्ने भनिएको छ । दोस्रो, हालको क्षमता संशोधन गरी ५ सय ५० देखि ६ सय २० मेगावाट कायम गर्ने र एक पटक चिनियाँ कम्पनीलाई नै निर्माण गर्न आग्रह गर्ने उल्लेख छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७५/०६/०२

घारखोला जलविद्युत्मा अवरोध

घनश्याम खडका

निर्माणाधीन १४ मेगावाटको घारखोला जलविद्युत् आयोजनामा स्थानीयवासीले अवरोध गरेका छन् । अन्नपूर्ण-५ को शिख, किन्दु र पाउद्धारवासीले अन्नपूर्ण-६ घरको कुरिलाखर्कस्थित आयोजनाको निर्माणस्थलमा पुगेर काम रोकिदिएका हुन् । प्रभावित क्षेत्रमा गर्नुपर्ने सामाजिक काम नगरेको र स्थानीयवासीलाई रोजगारी नदिएको भन्दै वडाध्यक्ष दिनेश पुनमगरको नेतृत्वमा स्थानीयले निर्माणस्थलमा अवरोध गरेका हुन् । आयोजनाका प्रतिनिधि र स्थानीयबीच छलफलमा कुरा नमिलेपछि मुहानतर्फको सुरुङ निर्माणको काम रोकिएको हो ।

‘आयोजनाले सामाजिक क्षेत्रमा लगानी गर्छौं भने पनि गरेको छैन,’ अन्नपूर्ण-५ का वेग पुनले भने, ‘वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनको रिपोर्ट पनि स्थानीयवासीसमक्ष सार्वजनिक गरेको छैन ।’ टोलबस्ती र विद्यालय सुधारका लागि लगानी गर्ने आश्वासन दिएर काम सुरु भएपछि कुनै सहयोग नगरेकाले आसपासका बासिन्दा असन्तुष्ट रहेको उनले बताए ।

आयोजनाले भने स्थानीयका मागमा छलफल भइरहेको जनाएको छ । ‘स्थानीयका मागहरूमा विस्तृत छलफल भइरहेको छ । आज (सोमबार) विश्वकर्मा पूजा पनि परेकाले काम रोक्नुलाई अवरोध नभनेौं,’ आयोजनाका सुपरभाइजर अनिल तिवारीले भने, ‘उठेका माग र गुनासाहरू व्यवस्थापनमा पुर्याएका छौं । व्यवस्थापनले लिने निर्णय स्थानीयवासीकै हितमा हुने विश्वास छ ।’ आयोजनाले आगामी बुधबार स्थानीयका कुरा सुन्न र आफ्ना कुरा भन्न सार्वजनिक सुनुवाइ गर्ने तयारी गरिरहेको उनले बताए ।

अन्नपूर्ण गापा-५ को कुरिलाखर्कमा बाँध बनाई तीन किमि लामो सुरुङ र १ हजार २ सय मिटर पेनस्टक पाइपबाट पानी ल्याएर बेनी-जोमसोम सडकखण्ड नजिकको पोखरेबगरमा विद्युत्गृह बनाउने योजना छ । २०७६ मंसिरभित्र निर्माण सम्पन्न गरिने भनिएको आयोजना थ्रीसी मोडलमा कन्सल्टेन्ट कन्ट्र्याक्टर हाइड्रो कन्सल्ट इन्जिनियरिङ र सिभिल ठेकेदारका रूपमा साउथ एसिया इन्फ्रास्ट्रक्चर छन् ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१५/०६/०३

अमेरिकी डलरले ४० प्रतिशतसम्म आयोजनाको लागत बढाउँदै, थलिए

जलविद्युत उत्पादक

पछिल्लो केही महिना यता निरन्तर अमेरिकी डलरको तुलनामा नेपाली रुपैयाँ कमजोर हुँदै गएपछि स्वदेशी जलविद्युत उत्पादक निराश हुन थालेका छन् । जलविद्युत आयोजनामा प्रयोग हुने अधिकांश उपकरण डलरमा किन्नुपर्ने र यसले लागत थपिँदा उनीहरू आतिएका हुन् । पछिल्लो समय बढेको डलर मूल्यका कारणमात्र आयोजनाको लागत १५ देखि ४० प्रतिशत बढ्ने अवस्था देखिएको प्रवर्द्धकहरूले बताएका छन् । अझ स्वदेशमै उत्पादन हुने भनिएको महँगो सिमेन्ट, डन्डी, ढुवानी लगायत कारणले पनि अधिकांश उत्पादकले ठूलो समस्या झेल्नु परेको छ । एक अमेरिकी डलरको मूल्य ९० देखि सय रुपैयाँ हुँदा निर्धारण भएको आयोजनाको दैनिक वा मासिक खर्च अनुमान गर्ने नसक्ने गरी बढेको सानिमा माई हाइड्रो पावर कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सुवर्णदास श्रेष्ठले बताए । ‘आयोजनामा प्रयोग हुने हाइड्रो तथा इलेक्ट्रो मेकानिकल उपकरणदेखि निर्माण सामग्री सबै विदेशबाट आयात हुन्छ,’ उनले बुधबार उर्जा खबरसँग भने, ‘डलरमा हुने भुक्तानी महँगो हुँदा त्यही अनुपातमा आयोजनाको लागत बढेको छ । डलर यही दरमा बढिरहँदा निर्माणाधीन आयोजनामा दीर्घकालीन असर पर्ने उनको धारणा छ । नेपाली मुद्रा अवमूल्यन हुँदा पर्ने नकारात्मक असरको प्रभाव न्यूनिकरण गर्न पनि सरकारले हेजिड फन्ड स्थापना गर्नुपर्ने उनले बताए । यसो नगरे निजी प्रवर्द्धकले विद्युत बेचेबापत पाउने रकम (विद्युत खरिद दर) मा थप सुविधा दिनुपर्नेमा उनले जोड दिए । बढ्दो डलरको मारबाट जोगिन सरकारले ‘हेजिड फन्ड’ स्थापना गर्न अहिले आयोजना निर्माण गरिरहेका अधिकांश प्रवर्द्धकको जोड छ । यसो नभए अर्थतन्त्रमा ठूलो खतरा निम्तिने पनि उनीहरूको आकलन छ । यसले विद्युत उत्पादन गर्ने सरकारको लक्ष्यमा प्रतिकूल असर पर्ने पनि उनीहरू बताउँछन् । सिंगटी खोला हाइड्रो पावर कम्पनीका सञ्चालक बटु लामिछानेले विदेशबाट आयातित सामानको मूल्य आकाशिँदा निर्माणाधीन आयोजनाको लागत २५ देखि ४० प्रतिशतसम्म बढ्ने अवस्था रहेको बताए । ‘आयोजनामा जडान हुने ३० प्रतिशत उपकरण आयातित हुन्छन्,’ उनले भने, ‘यिनको खरिद मूल्य महँगो हुँदा लागत स्वतः बढ्छ । पेट्रोलियममा भएको मूल्य वृद्धिले पनि आयोजनाको लागत बढाएको छ ।’ नेपाली रुपैयाँ कमजोर हुँदा इपिसी-एफ (इन्जिनियरिङ, प्रोक्योरमेन्ट एन्ड कन्सट्रक्सन) मोडलमा ठेक्का सम्झौता भएका आयोजनामा झन् जोखिम बढेको छ । आयोजना निर्माणपछि जिम्मा लगाउने विदेशी कम्पनीले सबै लागत डलरमा फिर्ता लैजाने हुँदा यस्ता आयोजनाबाट फेरि पनि स्वदेशी प्रवर्द्धक नै मारमा पर्ने देखिएको छ । निजी क्षेत्रले २७ मेगावाटको खिम्ती-२, २० मेगावाटको लाडटाङ, ४० मेगावाटको सुपर न्यादी र ७५ मेगावाटको त्रिशूली-गल्छीमा इपिसी-एफ मोडलमा चिनियाँ लगानी ल्याउने तयारीका साथ समझदारी गरेका छन् । डलर बढिरहँदा यी आयोजनामा चिनियाँ कम्पनीले कबोल गरेको रकम ल्याउने कि नल्याउने भन्नेमा प्रवर्द्धकहरू दोधारमा छन् । अहिलेको डलरकै कारण ४४ मेगावाटको सुपर मादीको लागत ३० करोड रुपैयाँ थपिने सुपर मादी

हाइड्रो पावर कम्पनीका अध्यक्ष पुष्पज्योति ढुंगानाले बताए । ‘मेसिनरी उपकरण र निर्माण सामग्री अर्को मुलुकसँग भर पर्नुपर्छ,’ उनले भने, ‘पेट्रोलियममा भएको मूल्यवृद्धिले अझ ढाड सेक्ने काम गरेको छ ।’ देशभित्रै उत्पादित सामग्रीको कच्चा पदार्थ बाहिरबाट आयात हुने हुँदा सिमेन्ट तथा रडको मूल्य आकासिएको उनको भनाइ छ । उता तेहथुम पावर कम्पनीका कार्यकारी निर्देशक मोहनकुमार डाँगीले पनि डलर महँगो हुँदा प्रवर्द्धकको लगानी जोखिममा परेको प्रतिक्रिया दिए । ‘डलर वृद्धिसँगै स्वदेशी लगानीकर्ताको जोखिम बढेको छ,’ उनले भने, ‘सय रुपैयाँ हुँदा निर्धारण गरेको लागत आयातित निर्माण सामग्री तथा उपकरणको मूल्यवृद्धिले हवातै बढाएको छ ।’ डाँगीका अनुसार निर्माण सामग्रीमा भएको पछिल्लो मूल्यवृद्धिले ७.५ मेगावाटको माथिल्लो खोरुंगा खोलाको लागत १७ प्रतिशतले बढेको छ । लागत बढ्दा निजी प्रवर्द्धकले अपेक्षा गरेअनुसारको प्रतिफलभन्दा उल्टाै घाटा खानुपर्ने अवस्था देखिएको उनले बताए । बुधबार १ अमेरिकी डलरको बिक्री मूल्य १ सय १७ रुपैयाँ पुगेको छ । डलरको तुलनामा नेपाली मुद्रा कमजोर भएको यो इतिहासकै पहिलो हो । डलरसँग भारु (भारतीय रुपैयाँ) कमजोर हुँदा पनि नेपाली मुद्रामा भार परेको छ ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०७५/०६/०३

२० मेगावाटको कुनबान खोलाको पिपिए, ४ वर्षभित्र विद्युत उत्पादन हुने

सुस्मित इनर्जी प्रालिले निर्माण गर्ने २० मेगावाटको कुनबान खोला जलविद्युत आयोजनाको विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) भएको छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरण र कम्पनीबीच बुधबार सम्झौतामा हस्ताक्षर भएको हो । सम्झौतापत्रमा कम्पनीका अध्यक्ष सुशील पोखरेल र प्राधिकरणका उपकार्यकारी निर्देशक जगदिश्वरमान सिंहले हस्ताक्षर गरेका छन् । म्याग्दीको मुदी गाउँपालिकामा निर्माण हुने आयोजनाबाट काम सुरु भएकै करिब ४ वर्षभित्र विद्युत उत्पादन कम्पनीकाे याेजना छ । हिउँदका ४ महिना (पुस-चैत) प्रतियुनिट ८.४० रुपैया र बर्खाका ८ महिना (बैशाख-मंसिर) प्रतियुनिट ४.८० रुपैयाँमा पिपिए भएको छ । तत्काल आयोजनाको काम सुरु हुने अध्यक्ष पोखरेलले बताए । ‘हामी दर्शैलगतै आयोजनास्थल पुग्ने पहुँचमार्गको निर्माण सुरु गर्नेछौं, उनले भने, ‘तोकिएको समयभित्रै आयोजना पूरा गर्ने हाम्रो लक्ष्य छ ।’ आयोजनास्थल पुग्ने म्याग्दीको खारादेखि २२ किलोमिटर सडक निर्माण गर्नुपर्छ । आयोजनाको बाँध म्याग्दीको मुदी गाउँपालिका दोभानमा निर्माण हुनेछ । आयोजनाबाट सन् २०२४ को फेब्रुअरीदेखि व्यावसायिकरूपमा विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य । कूल ३ अर्ब ८० करोड रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको आयोजनामा विभिन्न बैंकबाट ७० प्रतिशत ऋण लगानी हुनेछ । यस्तै, आयोजनामा विकासकर्ताले ३० प्रतिशत स्वपूँजी लगानी गर्नेछन् । ‘हामी चालू वर्षभित्र लगानी जुटाइसक्छौं,’ पोखरेलले भने, ‘अर्को वर्षदेखि निर्माण सुरु हुनेछ ।’ वार्षिक ११५.५१ गिगावाट घन्टा विद्युत उत्पादन हुने आयोजनाबाट बर्खामा १७.५५ गिगावाट घन्टा र हिउँदमा ९७.९६ गिगावाट घन्टा उत्पादन हुनेछ । उत्पादित विद्युत २० किलोमिटर लामो प्रसारण लाइनबाट डाँडाखेतस्थित प्राधिकरणको प्रस्तावित १३२ केभी सबस्टेशनमा जोडिनेछ । आयोजनाले प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दाका लागि १० प्रतिशत सेयर छुट्ट्याएको छ । यस्तै, सर्वसाधारण लगानीकर्तालाई १५ प्रतिशत सेयर वितरण गर्ने योजना छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०६/०३

वान बेल्ट वान रोडमार्फत चीनले ऊर्जामा सहकार्य गर्ने

चीनले वान बेल्ट वान रोडमा नेपालले हस्ताक्षर गरिसकेको भन्दै त्यसमार्फत ऊर्जा क्षेत्रमा सहकार्य गर्ने बताएको छ ।

मंगलबार ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनसँग भएको भेटमा चीनको हुनान प्रान्तका भाइस गर्भनर ही बाओसिडले यस्तो कुरा बताएका हुन् । सिंहदरबारस्थित ऊर्जा मन्त्रालयमा भएको भेटमा द्विपक्षीय हितका साथै जलविद्युत् विकासबारे छलफल भएको थियो ।

मन्त्री पुनले प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको चीन भ्रमणको दौरान द्विपक्षीय हितका धेरै सम्झौता भएको स्मरण गराउँदै उक्त भ्रमणमा भएका समझदारी अघि बढिसकेको बताए । मन्त्री पुनले सरकारले आगामी १० वर्षमा १५ हजार मेगावाट बिजुली उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखेको भन्दै उक्त लक्ष्य पूरा गर्न नेपाललाई चिनियाँ लगानी आवश्यक रहेको बताए । पुनले पछिल्लो समय चिनियाँ लगानीकर्ता नेपालमा आकर्षित भएको भन्दै थप लगानीको वातावरण बनाइ दिन भाइस गर्भनर बाओसिडसँग आग्रह गरेका थिए ।

भेटमा भाइस गर्भनर बाओसिडले हुनान प्रान्त चीनमा ऊर्जा प्रविधिको लागि चर्चित रहेको भन्दै नेपालमा सहकार्य गर्न आफूहरू इच्छुक रहेको बताएका थिए । भाइस गर्भनर बाओसिडले हुनान प्रान्तले हाल ४३ हजार मेगावाट बिजुली उत्पादन गरिरहेको जानकारी दिँदै नेपालको कृषि र ऊर्जा क्षेत्रमा सहकार्य गर्न इच्छुक रहेको बताए ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०६/०३

राष्ट्रिय गौरवका आयोजना : ऊर्जा र सिँचाइका अब्बल

रमेश लम्साल

सरकारले निर्माण सम्पन्न हुन लागेका र सकारात्मक प्रगतिमा रहेका राष्ट्रिय गौरवको आयोजनालाई थप प्रभावकारीरूपमा सम्पन्न गर्न सबै साधन र स्रोत प्रयोग गर्ने भएको छ । केही आयोजनाको कार्य प्रगति सुस्त भएको तथा आशातीत प्रगति नभएको भन्दै गुनासो बढेपनि केही आयोजनाको अवस्था भने उत्साहजनक रहेको ठहर गर्दै सरकारले थप साधन र स्रोत उपलब्ध गराई शीघ्र सम्पन्न गर्न पहल गर्ने भएको छ ।

राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा रहेको माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत् आयोजनाको समग्र भौतिक प्रगति ९७ प्रतिशतको हाराहारीमा पुगेको छ । सो आयोजनाबाट ४५६ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । आगामी पुस मसान्तमा नै निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको सो आयोजनामा एक निर्माण व्यवसायीले समयमा नै काम नगर्दा केही समस्या भने देखिएको छ ।

सरकारले कुनै पनि वहानामा राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको निर्माण काम प्रभावित हुन नहुने भन्दै समस्या देखिए तत्काल जानकारी गराउन र आवश्यक सहजीकरण एवं समन्वय गरेर काम गर्न सम्बद्ध आयोजना प्रमुख तथा निर्माण व्यवसायीलाई निर्देशन दिएको छ । सो आयोजनाको बाँध तथा अन्य संरचना निर्माण ९९ दशमलब ९० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ । सुरुडमार्गमा रहेको ३७० मिटर र ३१० मिटर लामा दुई ठाडो सुरुडको 'स्टिल लाइनिङ'को काम भने बाँकी रहेको छ । लामोसाँघु जिरी सडकखण्डको मर्मत नहुँदा आयोजनाले निर्माण सामग्री आयातमा समस्या भोग्दै आएको छ । सोही कारण आयोजनामा समस्या देखिएको छ ।

आयोजनाका लागि आव २०७४-७५ मा रु पाँच अर्ब ७६ करोड ४० लाख ८१ हजार बजेट विनियोजन गरिएकोमा ५ अर्ब ४७ करोड ७९ लाख ८ हजार रुपैयाँ खर्च भएको छ । वार्षिक भौतिक प्रगति ७३ दशमलब ३१ प्रतिशत र वार्षिक वित्तीय प्रगति ९५ दशमलव ४ प्रतिशत रहेको छ ।

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले आयोजनामा कुनै पनि प्रकारको ढिलाइ क्षम्य नहुने भन्दै तोकिएको समयभित्र सम्पन्न गर्न आयोजना प्रमुखलाई निर्देशन दिएका छन् । मन्त्री पुनले भने, “राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको प्रगति सकारात्मक एवं सन्तोषजनक छ ।” ऊर्जा, सिँचाइ तथा जलस्रोतसँग जोडिएका आयोजना आर्थिक समृद्धिका लागि महत्वपूर्ण योगदान दिने भएकाले पनि विशेष प्राथमिकतामा राखेको उनले बताए । माथिल्लो तामाकोशी आयोजना निर्माण सम्पन्न भएपछि भारतबाट आयात भइरहेको विद्युत् रोकिनेछ । प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले पनि आगामी जेठदेखि ऊर्जामा आत्मनिर्भर हुने प्रक्रिया सुरु हुने बताउँदै आएका छन् ।

आयोजनाले गत महिना दोलखावासीलाई साधारण सेयर बिक्री गरिसकेको छ । आगामी कात्तिकको अन्तिम सातादेखि आम नेपालीलाई साधारण सेयर बिक्री गर्ने तयारी गरेको छ । यस्तै राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा रहेको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको समेत निर्माण ढाँचाका विषयमा टुंगो नलागे पनि अन्य विषयलाई

टुङ्ग्याउन ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले विशेष पहल गरेको छ । बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको वार्षिक बजेट २० अर्ब १७ करोड ४२ लाख ४५ हजार रुपैयाँ रहेको छ ।

आयोजनाले गोरखाको साविक भुम्लिचोक, दर्बुङ र धादिङको सलाङ, मैदी, खरीको जग्गाको मुआब्जा वितरण सम्पन्न भएको छ । यस्तै गोरखाको साविक फुजेल, नाम्जुङ, बुङकोट, बोर्लाङ र अश्राङको पनि मुआब्जा वितरणको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ भने धादिङका साविक चैनपुर, ज्यामरुङ, सल्यानकोट र आगिन्चोकको पनि मुआब्जा वितरणको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

यस्तै आरुघाट र आरखेत बजार क्षेत्रबाहेक अन्य क्षेत्रको पनि मुआब्जा वितरणका लागि निवेदन संकलनको काम भइरहेको छ । मन्त्री पुनका अनुसार चालू आवको अन्त्यसम्म मुआब्जा वितरण कार्य सम्पन्न गरिनेछ । यस्तै मुआब्जा निर्धारण हुन बाँकी रहेका आरुघाट र खहरे बजारको पनि प्रक्रिया सुरु गरिएको छ ।

यस्तै सिँचाइतर्फ राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा रहेका सिक्टा सिँचाइ आयोजनाको भौतिक प्रगति ५६ दशमलब ७२ प्रतिशत रहेको छ तर नहर निर्माणका क्रममा निर्माण व्यवसायीले गरेको बदमासी छानबिनका लागि मन्त्रालयले सहसचिव सुशीलचन्द्र तिवारीको संयोजकत्वमा छानबिन समिति गठन गरिएको छ । यस्तै बबई सिँचाइ आयोजनाको पनि भौतिक प्रगति ५९ दशमलब ५९ प्रतिशत रहेको छ ।

यस्तै नेपालमा नै पहिलो पटक भिन्ड्याइएको टनेल बोरिङ मेशिन (टिबिएम) बाट सुरुङ खनिएको भेरी-बबई डाइभर्सन आयोजनाको पनि भौतिक प्रगति सकारात्मक रहेको छ । कूल १२ किलोमिटर लामो सुरुङमध्ये हालसम्म सात किलोमिटर सुरुङ खनिसकिएको छ । बाँध तथा विद्युत् गृह निर्माणको समेत आवश्यक प्रक्रिया सुरु भएको छ । बबई सिँचाइ आयोजनाले ३६ हजार हेक्टर क्षेत्रमा सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने छ । सो आयोजना आव २०७८÷७९ मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । आयोजनामा बाढीको प्रकोप, निकुञ्ज क्षेत्रमा निर्माण सामग्री आपूर्तिमा समस्या देखिएको छ ।

राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा रहेको रानी, जमरा, कलरिया सिँचाइ आयोजनाको पनि आव २०७४÷७५ मा वित्तीय प्रगति ९४ प्रतिशत भएको थियो भने भौतिक प्रगति ९६ दशमलब ६९ प्रतिशत भएको थियो । आयोजनाको समग्र प्रगति भने केही कमजोर रहेको छ । भौतिक प्रगति ३६ प्रतिशत हुँदा वित्तीय प्रगति ३४ प्रतिशतमा सीमित छ । आयोजना आव २०८०÷८१ मा सम्पन्न हुनेछ । कैलाली जिल्लामा २० हजार ३०० हेक्टर क्षेत्रफलमा सो आयोजनाले सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०६/०३

पश्चिम सेती आयोजनाबाट चिनियाँ कम्पनी बाहिरियो

भीम गौतम

बहुचर्चित ७ सय ५० मेगावाट क्षमताको पश्चिम सेती आयोजनाबाट चिनियाँ कम्पनी बाहिरिएको छ । १७ वर्षसम्म अस्ट्रेलियन कम्पनी स्मेकले ओगटेको पश्चिम सेतीबाट ७ वर्षअघि सम्झौता गरेको चिनियाँ कम्पनी पनि बाहिरिएको हो । सन् १९८० अर्थात् ४० वर्षअघि अध्ययन भए पनि हालसम्म विदेशी कम्पनीबाटै ओगटेको आयोजना निर्माणको ढाँचा तयार गर्न ऊर्जा, जलस्रोत र सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुन, अर्थमन्त्री डा. युवराज खतिवडा र लगानी बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महाप्रसाद अधिकारी भएको उच्चस्तरीय समिति गठन गरिएको छ । मंगलबार प्रधानमन्त्री एवम् बोर्ड अध्यक्ष केपी शर्मा ओलीको अध्यक्षतामा बसेको बैठकले पश्चिम सेतीलाई नयाँ ढाँचामा अघि बढाउन समिति गठन गरेको बोर्डका सहसचिव एवं प्रवक्ता उत्तम वाग्लेले जानकारी दिए । हालै लगानी बोर्ड र चिनियाँ कम्पनी चाइना थ्री-गर्जेज इन्टरनेसनल कर्पोरसन (सिटीजीआई) बीचको वार्तामा चिनियाँ कम्पनीले आयोजनाबाट हात झिकने संकेत दिएपछि बोर्डले कम्पनीसँगको सम्झौता तोडेर नयाँ ढाँचामा अघि बढ्ने निर्णय गरेको हो । बोर्डको ३२ औं बैठकले चिनियाँ कम्पनीले अनिच्छा देखाएकाले उपयुक्त ढाँचा सिफारिस गर्न उच्चस्तरीय समिति गठन गरेको जनाएको छ । लगानी बोर्डले पश्चिम सेतीलाई प्रतिस्पर्धाका आधारमा अघि बढाउने तयारी गरे पनि यसबारे भने समितिले टुंगो लगाउनेछ । १७ फागुन २०६८ सालमा चिनियाँ कम्पनीलाई विना प्रतिस्पर्धा दिएपछि तत्कालीन संसद्को प्राकृतिक स्रोत साधन समितिले छानबिन गरी रद्द गर्न निर्देशन दिए पनि पछि लामो विवादपछि खुला गरेको थियो । २०६८ साल फागुनमा ऊर्जा मन्त्रालय र कर्पोरसनबीच भएको सम्झौतामा ६ महिनाभित्र अध्ययन सकेर एक वर्षभित्र संयुक्त उपक्रम (जेभीए) गर्ने उल्लेख रहेकोमा २०७३ साल माघ ३ मा मात्र प्रारम्भिक जेभीए भने गत साउनको पहिलो साता मात्र जेभीए भएको थियो । जेभीए गरिसकेपछि चिनियाँ कम्पनीले आफूहरू बोर्डको सर्तअनुसार बनाउन नसक्ने भन्दै हात झिकने इच्छा देखाएको थियो । त्यसैगरी लगानी बोर्डको बैठकले बोर्डले सहजीकरण गरिरहेका पूर्वाधार परियोजनाका लागि आवश्यक पहुँचमार्ग, पुल, सञ्चार, प्रसारण लाइनलगायतका अन्य पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी कार्य सम्पन्न गर्न सम्बन्धित विकासकर्ताले नै निर्माण गर्ने र त्यस वापतको खर्च सरकारले पछि मिलान गर्ने अवधारण सम्बन्धमा कार्यविधि बनाउने निर्णय गरेको छ । त्यसैगरी आगामी सन् २०१९ को मार्चमा लगानी सम्मेलन गर्ने निर्णय गर्दै बोर्डका सदस्यहरूमा नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका अध्यक्ष भवानी राणा, नेपाल उद्योग परिसंघका अध्यक्ष हरिभक्त शर्मा, चेम्बर अफ कमर्सका अध्यक्ष राजेशकाजी श्रेष्ठ र व्यवसायी वालकृष्ण सिवाकोटीलाई नियुक्त गर्ने निर्णय गरेको छ । त्यसैगरी बैठकले सोलार इनर्जी, रिभर पोर्ट तथा म्याग्नेसिट इनर्जी सम्बन्धमा सम्भाव्यता अध्ययन विषयमा लगानी बोर्डलाई तोक्ने प्रयोजनका लागि मन्त्रपरिषद्मा सिफारिस गर्ने निर्णय गरेको छ । त्यसैगरी काठमाडौंको दहचोक, भक्तपुर र पोखरामा अन्तर्राष्ट्रियस्तरको होटल निर्माण गर्न विकासकर्ता कम्पनी जापान क्लब इन्टरनेसनलले दिएको निवेदन अनुसार १३ करोड ९८ लाख अमेरिकी डलर बराबरको विदेशी लगानी स्वीकृत गर्ने निर्णय गरेको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७५/०६/०३

ऊर्जा क्षेत्रको सुदृढिकरणमा विश्व बैङ्कको साढे ११ अर्ब रुपैयाँ ऋण सहयोग

नेपालको ऊर्जा क्षेत्रको वित्तीय व्यवस्थापन तथा सञ्चालनलाई सुदृढ गर्ने उद्देश्यले विश्व बैङ्कले दिएको ऋण सहयोग स्वीकृत भएको छ । नेपाली नागरिकका लागि गुणस्तरीय, सुपथ र विश्वसनीय ऊर्जा प्रवाहमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले ऋण दिन लागिएको विश्व बैङ्कले बताएको छ । नेपालको ऊर्जा क्षेत्रको विकासका लागि विश्व बैङ्कले दिईएको यो ऋण पहिलो हो ।

१० करोड अमेरिकी डलर (रु. ११ अर्ब ६० करोड ४० लाख)को उक्त 'नेपाल ईनर्जी सेक्टर डेभेलपमेण्ट पोलिसी क्रेडिट (डीपीसी)ले प्रमुख नीति, नियामक तथा संस्थागत आधारहरू कार्यान्वयनमा ल्याउन सहयोग पुऱ्याउने विश्व बैङ्कको भनाई छ । यसबाट नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको वित्तीय अवस्था सुधार, पारदर्शी, स्वायत्त तथा जिम्मेवार नियामक ढाँचा स्थापना, विद्युत् व्यापारमा प्रोत्साहन साथै निजी क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धा गर्न सहज हुने गरी प्राधिकरणको पुनर्संरचना गर्ने जस्ता कार्य गरिने विश्व बैङ्कले जानकारी दिएको छ ।

'प्रस्तावित ऋण, विद्युत् संस्थाको सुशासन तथा प्रस्तुतीकरण साथै सेवाको गुणस्तर र प्रभावकारिता अभिवृद्धिका लागि यस क्षेत्रको पुनर्निर्माण तथा बजार पुनर्संरचना गर्ने उद्देश्यले सहयोग गर्न लागिएको हो,' नेपालका लागि विश्व बैङ्कका कण्ट्री म्यानेजर फरिस हाडाड जेर्भोसले भने, 'हाम्रो लक्ष्य क्षेत्रीय विद्युत् बजारमा जोड्नु र विद्युत्को थोक बजारमा नेपाललाई प्रतिस्पर्धी बनाउनु हो ।'

जलविद्युत्को उच्च सम्भाव्यता हुँदाहुँदै पनि नेपालको कुल ऊर्जा खपतको ५ प्रतिशत मात्रै विद्युत्को अंश रहेको छ । जबकि ग्रीड र अफ-ग्रीडबाट गरी करीब ९५ प्रतिशत जनसङ्ख्याले विद्युत् उपभोग गर्दछ । प्रतिव्यक्ति प्रति वर्ष १ सय ७७ किलोवाट आवर विद्युत् खपत रहेको नेपाल प्रतिव्यक्ति विद्युत् खपतका हिसाबले विश्वव्यापी औसतको २०औँ र दक्षिण एशियामा पाँचौँ स्थानमा पर्दछ ।

सहयोगले नेपालको ऊर्जा क्षेत्रमा दीगो लगानीको पूर्वानुमान गर्नसक्ने तथा सुपथ विद्युत् सेवाको सुनिश्चितता निर्माणमा प्रभावकारी काम गर्ने विश्व बैङ्कको दाबी छ ।

श्रोत: अभियान, २०७५/०६/०४

‘विद्युत् किन्नेबारे भारतको कुनै शर्त छैन’

दुर्गा लामिछाने

भारत सकारात्मक हुँदै गएको सङ्केत

काठमाडौं । भारतको नीति आयोगका उपाध्यक्ष डा. राजीव कुमारले भारतले नेपालबाट विद्युत् किन्ने सवालमा कुनै पनि शर्त नराखेको बताएका छन् । बिहीवार राजधानी काठमाडौंमा आयोजित कार्यक्रममा उनले यस्तो अभिव्यक्ति दिएका हुन् । डा. कुमार, नीति आयोगको चिरपरिचित पब्लिक लेक्चर सेरिजअन्तर्गत ‘नेपाल-इण्डिया एण्ड नेबरहुड : द प्रमिस अफ इकोनोमिक रिफर्मस, इन्नोभेशन एण्ड कनेक्टिभिटी’ शीर्षकको सेशनका लागि नेपाल आएका हुन् । सोही क्रममा पूर्वगभर्नर दीपेन्द्रबहादुर क्षेत्रीले ‘जब नेपालले जलविद्युत् विकासमा गति लिन लाग्यो, त्यतिबेला ५१ प्रतिशत लगानीको सीमा तोक्नु भारतको यो कस्तो असल छिमेकी नीति हो?’ भन्ने प्रश्नको उत्तर दिने क्रममा डा. कुमारले यो कुरा सत्य नभएको जवाफ दिए ।

तर, सन् २०१६ डिसेम्बर ५ मा भारतको मिनिष्ट्री अफ पावरले जारी गरेको सीमापार विद्युत् व्यापार निर्देशिकामा स्पष्टरूपमा भारतबाहिरको हकमा भारत सरकार, भारतीय सार्वजनिक क्षेत्र अथवा निजीक्षेत्रको ५१ प्रतिशत लगानी तथा स्वामित्व भएको आयोजनाको विद्युत् मात्रै आयात गर्ने भनी उल्लेख गरिएको छ । यसको विकल्पमा भारत सरकार वा उसको एकाइ अथवा छिमेकी देशको सरकारको स्वामित्वमा रहेको वा सरकार नियन्त्रित कम्पनीको शतप्रतिशत स्वपूँजी रहेको आयोजनाको मात्रै विद्युत् खरीद गर्ने भनिएको छ ।

भारत सरकारबाट विद्युत् आयातका सम्बन्धमा तयार भएको यो हालसम्मकै पछिल्लो दस्तावेज हो । निर्देशिकाको शीर्षक ‘सीमापार विद्युत् व्यापार’ले स्वतः भारतले नेपालबाट किन्ने विद्युत्को विषयलाई पनि समेटेछ । तर, देश (भारत)को योजना आयोगका रूपमा रहेको नीति आयोगका उपाध्यक्षले निर्देशिकाले उठाएको विषय सत्य होइन भन्नु अर्थपूर्ण हुनसक्ने नेपाल सरकारका पूर्वसचिव कृष्ण जवाली बताउँछन् । ‘उहाँलाई यो विषय थाहै छैन त भन्न सकिन्न,’ जवाली भन्छन्, ‘तर यतिको सार्वजनिक रूपमा त्यसो भन्नुमा कतै भारत सरकारको आन्तरिक तयारी सोहीअनुरूप भएर पो हो कि भन्ने सम्भावना देखाएको छ ।’

तर, पूर्वगभर्नर क्षेत्री भने त्यति आशावादी छैनन् । ‘भारतीय राजनीतिज्ञ तथा कूटनीतिज्ञहरू यहाँ सार्वजनिक रूपमा बोल्ने बेलामा एउटा कुरा बोल्छन् र जब भारत पुग्छन् तब उनीहरू बटारिने गर्छन्, उनले भने, ‘त्यही कुरा उहाँले अहिले यहाँ बोल्नु भएको विषयमा पनि हुन्छ जस्तो मलाई लाग्छ ।’

निर्देशिका आउनु २ वर्षअघि सन् २०१४ मै नेपाल र भारतबीच पावर ट्रेड एग्रिमेण्ट भइसकेको थियो, जसमा दुवै देशबीच विद्युत् व्यापारका साथै अन्तरदेशीय प्रसारण अन्तरसम्बन्ध तथा ग्रीड कनेक्टिभिटीलगायत विषयमा सम्झौता भएको थियो । सम्झौताले दुवै देशले आआफ्ना सरकार, सार्वजनिक तथा निजीक्षेत्रले

लगानी गरी उत्पादन गरेको विद्युत् निर्वाध रूपमा आयातनिर्यात गर्नसक्ने प्रावधान राखिएको छ । तर, सम्झौताको मर्मविपरीत भारतले एकलरूपमा निर्देशिका ल्याएपछि नेपालको ऊर्जाक्षेत्र सुस्ताएको छ । यसले मूलतः उत्पादित विद्युत् भारत निर्यातको उद्देश्यले अघि बढेका तथा बढ्ने क्रममा रहेका आयोजनाका लगानीकर्ताहरू पछि हट्टै गएका छन् । त्यति मात्रै होइन, भारतीय लगानीमै बन्ने क्रममा रहेको माथिल्लो कर्णाली (९०० मेवा) पनि उत्पादित विद्युत् भारत विक्री हुने सुनिश्चितता नहुँदा लामो समय अघि बढ्नै सकेन । हालै आएर बङ्गलादेशलाई ५ सय मेवा विद्युत् निर्यातको टुङ्गो लागेको र भारतकै केही राज्यले पनि विद्युत् खरीदमा उत्सुकता देखाएपछि बल्ल भने आयोजना अघि बढ्ने बाटो खुलेको छ ।

यदि सार्वजनिक रूपमा नआएको तर डा. कुमारले भनेजस्तै नेपालबाट भारतले विद्युत् खरीद गर्नेसम्बन्धमा कुनै शर्त नरहने व्यवस्थाको सम्भावनातर्फ भारत अघि बढ्दै गरेको हो भने फेरि पनि जलविद्युत् विकासमा विदेशी लगानी भित्रिनेमा पूर्वगर्भर्नर क्षेत्री आशावादी छन् ।

श्रोत: काठिपुर, २०७५/०६/०४

कुनबानसँग पीपीए

सुस्मित इनर्जी र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबीच २० मेगावाट जडित क्षमताको कुनबान खोला जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत् खरिद गर्ने सम्झौता (पीपीए) भएको छ । सम्झौतामा प्रवर्द्धक कम्पनीका अध्यक्ष सुशील पोखरेल र प्राधिकरणका उपकार्यकारी निर्देशक जनदीश्वरमान सिंहले बुधबार हस्ताक्षर गरेको हुन् । म्याग्दीको मुडी गाउँपालिकामा आयोजना निर्माण हुनेछ ।

प्राधिकरणले आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् हिउँदमा प्रतियुनिट ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षामा ४ रुपैयाँ ८० पैसामा खरिद गर्नेछ । आयोजनाले वार्षिक १ सय १५ दशमलव ५१ गिगावाट ऊर्जा उत्पादन गर्ने अनुमान छ ।

आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् २० किलोमिटर लामो प्रसारण लाइन निर्माण गरी डाँडाखेतस्थित विद्युत् प्राधिकरणको प्रस्तावित १३२ केभीए सबस्टेसनमा ल्याएर जोड्ने योजना छ । आयोजनाको कुल लागत ३ अर्ब ८० करोड रुपैयाँ हुने अनुमान छ । यस आयोजनामा विभिन्न बैंकबाट ७० प्रतिशत ऋण र विकासकर्ता कम्पनीबाट ३० प्रतिशत स्वपूँजी लगानी जुटाइनेछ । सन् २०२४ को फेब्रुअरीदेखि विद्युत् उत्पादन गर्ने गरी प्राधिकरणसँग सम्झौता भएको हो ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७५/०६/०४

भरिन लाग्यो कुलेखानी

राममणि दाहाल

हेटौंडा, असोज ४ गते । सुखखायाममा प्रयोग हुँदैआएको कुलेखानी जलविद्युत् आयोजनाको जलाशय इन्द्रसरोवरमा यो वर्ष पानीको सहत बढेको छ । मकवानपुरको इन्द्रसरोवर गाउँपालिकास्थित जलाशयमा गत वर्षको यो समयभन्दा पानीको सतह झण्डै पाँच मिटर बढेको छ । अहिले जलाशयमा पानीको सतह एक हजार ५२४ मिटर २४ सेन्टिमिटरभन्दा बढी पुगेको छ ।

गत वर्ष यही समयमा एकहजार ५१९ मिटर मात्र थियो । कुलेखानी जलविद्युत् आयोजना प्रथमका प्रमुख रामकुमार यादवले जलाशयमा हाल दैनिक पानी १० देखि ११ सेन्टिमिटर बढ्ने गरेको जानकारी दिनुभयो । उहाँका अनुसार १० दिनमा अहिले जलाशयमा पानीको सतह एकमिटर बढ्ने क्रम छ ।

गत वर्ष आयोजनाको जलाशय क्षेत्रमा कम वर्षा भएकोले पानीको सहत बढ्न सकेको थिएन । यस वर्ष भदौको अन्त्यसम्ममा पनि वर्षा हुनेक्रमले निरन्तरता पाएकोले पानीको सतह बढेको हो । विगतका वर्षमा लोडसेडिङको समय बढ्न नदिन कुलेखानी आयोजनाको पानी प्रयोग हुँदैआएको थियो । कुलेखानी आयोजनाको प्रथम र दोस्रो अहिले बढी माग भएमा वा अन्य जलविद्युत् आयोजनामा समस्या आएमा दैनिक केही घण्टामात्र चल्ने गरेको छ ।

पानीको सतह बढ्ने क्रमले निरन्तरता पाउने र अहिलेकै अवस्थालाई हेर्दा आगामी दुई महिनाभित्रमा जलाशय क्षमताअनुसार भरिने कुलेखानी आयोजनाले जनाएको छ ।

गत वर्ष झैं यो वर्ष पनि पुसको पहिलो हप्ताबाटमात्र कुलेखानी आयोजना पूर्ण क्षमतामा चल्ने बताउँदै आयोजना प्रमुख यादवले भन्नुभयो, अहिले उच्च माग भएको र अन्य आयोजना वा विद्युत् प्रणालीमा समस्या आएमा कुलेखानी चलाउने गरिएको छ ।

आयोजना प्रमुख यादवले भन्नुभयो, दैनिक दुई-तीन घण्टा कुलेखानी आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन भए पनि यो वर्ष जलाशय भरिन समस्या हुँदैन । गत वर्ष पुसमा आयोजनाको जलाशयमा अधिकतम पानी पुस महिनामा समुद्री सतहबाट एक हजार ५२४ मिटर ६९ सेन्टिमिटर पुगेको थियो । जलाशय भरिएको अवस्थामा एक हजार ५३० मिटर ४५ सेन्टिमिटर पानी जलाशयमा जम्मा हुन्छ । कुलेखानी जलाशयमा जम्मा भएको पानीबाट कुलेखानी प्रथम र दोस्रोबाट गरी ९२ मेगावाट विद्युत् उत्पादन क्षमता रहेको छ । प्रथमबाट निस्किएको पानीबाट ३२ मेगावाट क्षमताको दोस्रो आयोजना सञ्चालन हुँदैआएको छ । १४ मेगावाट क्षमताको कुलेखानी तेस्रो आयोजना भीमफेदी गाउँपालिकाको सानुटारमा निर्माणाधीन रहेको छ । विगतमा १४ घण्टासम्म लोडसेडिङ हुने समयमा सुखखायामका कारण मुलुकमा बग्ने नदीबाट हुने उत्पादन कम हुन थालेसँगै र हिमाल नपग्लिएका कारण नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले लोडसेडिङ कम गर्न कुलेखानी जलाशयको पानी प्रयोग गरी उत्पादन गर्दैआएको थियो । २०३८ सालमा निर्माण भएको कुलेखानी आयोजनाको जलाशयमा दामन, चित्लाङ, पालुङ, बज्रबाराही, फाखेलबाट खोला र खोल्साका

पानी जम्मा हुनेगर्दछ । विद्युत् उत्पादनको ब्याकअप का रूपमा रहेको कुलेखानी आयोजनाको जलाशय करिब सात किलोमिटर लम्बाइको रहेको छ ।

श्रोत: काठिपुर, २०७५/०६/०४

भारतमा विद्युत् बिक्री गर्न समझदारीको तयारी

विजय तिमल्सिना

नेपालका दुई जलविद्युत् आयोजनाबाट उत्पादित करिब १५ सय मेगावाट विद्युत् बिक्रीका लागि भारतीय कम्पनीसँग नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले समझदारी गर्ने तयारी गरेको छ । भारतको विद्युत् व्यापार निगम (एनभीभीएन) र प्राधिकरणबीच आयोजनाको विद्युत् बिक्रीका लागि सम्झौता हुनेछ । प्राधिकरणले एनभीभीएनसँगै अहिले ढल्केबर-मुजफ्फपुरमार्फत नेपाल विद्युत् भिन्ट्याइरहेको छ ।

७ सय मेगावाटको माथिल्लो अरुण र ८ सय मेगावाट क्षमताको दूधकोसी जलविद्युत् आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् बिक्रीका लागि भारतीय संस्थासँग समझदारी गर्न लागिएको हो । ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले दुवै आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् बिक्रीका लागि भारतीय पक्षसँग एक महिनाभित्र समझदारी हुने बताए । 'अहिले छलफलको चरणमा छौं,' उनले भने, 'सम्भवतः एक महिनाभित्र समझदारी हुन्छ ।'

संखुवासभामा अवस्थित माथिल्लो अरुण आयोजनाको अध्ययन विस्तृत आयोजना अध्ययन भइरहेको छ । आयोजनाको डीपीआर तयार पार्न विश्व बैंकले सहयोग गरेको छ । यस्तै खोटाङ जिल्लामा निर्माण हुने दूधकोसी आयोजनाको एसियाली विकास बैंकको सहयोगमा अध्ययन भइरहेको छ ।

माथिल्लो अरुण २०४६ मा प्राधिकरणले प्रारम्भिक अध्ययन गरेको थियो । उक्त आयोजना निर्माण लागत तुलनात्मक रूपमा सस्तो हुने प्राधिकरणका आकलन छ । उक्त आयोजनाको डीपीआर तयार पार्न प्राधिकरणले चिनियाँ कम्पनीलाई अघिल्लो माघमा जिम्मा दिएको छ । आगामी वर्ष उक्त डीपीआर तयार हुने अनुमान छ ।

माथिल्लो अरुणलाई जलाशययुक्त आयोजना बनाउने प्राधिकरणको योजना छ । अरुण तेस्रो आयोजनाको बाँधस्थल रहेको संखुवासभाको फयाक्सिन्दा दोभानबाट २० किमिमाथि अरुण नदीमा आयोजना निर्माण हुनेछ ।

खोटाङको रबुवाघाटमा बन्ने बाँधबाट धितुङमा निर्माण गर्ने विद्युत् गृहसम्म सुरुङमार्फत पानी खसाली विद्युत् उत्पादन गर्ने योजना छ । जलाशययुक्त यो आयोजनाका लागि १३ दशमलव ५ किलोमिटर लामो सुरुङ निर्माण गर्नुपर्नेछ । उक्त सुरुङ निर्माणका लागि भेरी-बबई डाइभर्सन आयोजनामा प्रयोग भएको जस्तै टनेल बोरिङ मेसिन (टीबीएम) प्रयोग गरी गर्ने प्राधिकरणको योजना छ । सोहीअनुसार विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार पार्न प्राधिकरणले परामर्शदाता कम्पनीलाई निर्देशन दिइसकेको छ ।

नेपालमा बन्ने आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् किनेर बंगलादेशलाई बिक्री गर्ने योजनासहित एनभीभीएनले किन्न लागेको बताइएको छ । बंगलादेशले भारतीय कम्पनीले निर्माण गर्ने ९ सय मेगावाटको विद्युत् किन्ने गरी एनभीभीएनसँग समझदारी गरिसकेको छ । उक्त समझदारीअनुसार माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाले उत्पादन गर्ने ५ सय मेगावाट विद्युत् एनभीभीएनले खरिद

गर्नेछ र सोही विद्युत् बंगलादेशलाई बिक्री गर्नेछ ।

नेपाल र बंगलादेशबीच पनि अघिल्लो महिना ऊर्जा सहकार्यसम्बन्धी समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भइसकेको छ । उक्त हस्ताक्षरमा बंगलादेशले नेपालको ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी गर्ने, नेपालका जलविद्युत् आयोजनाबाट उत्पादिन विद्युत् खरिद गर्नको लागि मार्गप्रशस्त गर्ने व्यवस्था उल्लेख गरिएको छ ।

बंगलादेशले दुई साताअघि मात्रै नेपालबाट सन् २०४० सम्ममा ९ हजार मेगावाट विद्युत् खरिद गर्ने योजना सार्वजनिक गरेको थियो । नेपाल र बंगलादेशबीच विद्युत् व्यापारका लागि भारतीय भूमि वा प्रसारण प्रणाली प्रयोग अनिवार्य छ ।

प्राधिकरणले ढल्केबर-मुजफ्फरपुर अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनमार्फत नेपाल भित्र्याउने विद्युत् एनभीभीएनसँग खरिद गर्दै आएको छ । भारतीय सरकारले एनभीभीएनलाई नेपालसँगको विद्युत् व्यापारका लागि नोडल एजेन्सी तोकेको छ ।

श्रोत: समाचारपत्र, २०७५/०६/०४

बिजुली (अ)विकास

सात सय ५० मेगावाट क्षमताको पश्चिम सेती आयोजना बनाउने जिम्मेवारीबाट चिनियाँ कम्पनी बाहिरिएसँगै आयोजना फेरि अन्योलमा परेको छ । अस्ट्रेलियाली कम्पनी स्नोई माउन्टेन इन्जिनियरिङ कर्पोरसन (स्मेक) ले यही आयोजना बनाउने भनेर १७ वर्षसम्म ओगटेर अलपत्र पारेको हाम्रा स्मृतिमा छँदैछ । १० पटकसम्म म्याद थप्दा पनि स्मेकले यो आयोजना बनाउन सकेन । सरकारले सन् २०११ मा स्मेकसँगको सम्झौता तोडेपछि त्यसको अर्को वर्ष सन् २०१२ मा चिनियाँ कम्पनी थ्री-गर्जेजलाई जिम्मेवारी दिए पनि स्थिति उस्तै रह्यो । यो कम्पनी पनि साढे ६ वर्षसम्म झुलाएर अहिले बाहिरिएको हो । करिब ४० वर्षअघि (सन् १९८०) मा अध्ययन भए पनि अहिलेसम्म आयोजनालाई विदेशी कम्पनीबाटै ओगट्ने काम गरिएको थियो । लामो समयदेखि अन्योलग्रस्त यो आयोजनालाई अब कसरी अगाडि बढाउने भनेर प्रधानमन्त्री एवं लगानी बोर्ड अध्यक्ष केपी शर्मा ओली सम्मिलित मंगलबारको बैठकले एउटा उच्चस्तरीय समिति बनाएको छ । आयोजना निर्माणको ढाँचा तयार गर्न ऊर्जा, जलस्रोत र सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुन, अर्थमन्त्री युवराज खतिवडा र लगानी बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महाप्रसाद अधिकारी रहेको उच्चस्तरीय समिति बनाइएको हो । केही दिनअघि बोर्ड र थ्री-गर्जेजबीचको वार्तामा उसले आयोजनाबाट हात झिकने संकेत दिएपछि बोर्डले कम्पनीसँगको सम्झौता तोडेर नयाँ ढाँचामा अघि बढाउने निर्णय गरेको हो ।

अन्य कुरामा जस्तै बिजुलीमा पनि हामी भारत निर्भर छौं। करिब तीन दशकअगाडि अरुण तेस्रोबाट जलविद्युत्मा राजनीतिक खेल सुरु भएको हो । यो अहिलेसम्म जारी छ। जलविद्युत्को हाम्रो आन्तरिक राजनीतिमा दुई छिमेकी मुलुक चीन र भारतले पनि खेलि रहेको सबैलाई थाहै छ।

मुलुकको विद्युत् क्षेत्रमा भएको भद्रगोल पश्चिम सेतीमा मात्र छैन । एक दर्जनभन्दा बढी आयोजना पश्चिम सेतीकै नियतिमा छन् । पछिल्लो समय चर्चामा आएको १२ सय मेगावाटभन्दा बढी क्षमताको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना बनाउने चर्चाले पनि मूर्तरूप लिएको छैन । बूढीगण्डकी आयोजना चिनियाँ कम्पनीलाई दिने वा आफैँ बनाउने भन्ने अन्योल छ । राजनीतिक दल मुलुकका लागि भन्दा आआफ्नो पार्टी र सम्भव भए व्यक्ति केन्द्रित स्वार्थानुरूपका मुद्दामा अल्झिएका छन् । नौ सय मेगावाट क्षमताको माथिल्लो कर्णालीको अवस्था पनि उस्तै छ । अहिलेसम्म यो आयोजना भारतीय कम्पनी जिएमआरलाई दिने भने पनि बुधबारदेखि ऊसँग भएको सम्झौता सकिएको छ । यो आयोजना पनि पश्चिम सेतीजस्तै बनेको छ । अर्कोतिर बनाउन थालेका आयोजना पनि समयमा सम्पन्न हुन सकेका छैनन् । समयमा आयोजना सम्पन्न नहुनु मुलुकका निम्ति दीर्घकालीन घाटा हो । अहिले जति लागतमा आयोजना पूरा हुन्थ्यो ढिलो गर्नेबित्तिकै त्यो महँगो हुन्छ । ठेकेदार कम्पनी, सरकारी कर्मचारी र राजनीतिक नेताहरूको मिलेमतोमा समयमा काम सम्पन्न नगरेर आयोजनाको लागत दोब्बर-तेब्बर बनाएका उदाहरण अनेकौँ छन् । समयमा काम नगरी लागत बढाएर गुलियो चाट्ने रोग मुलुकको हितमा

छैन । ठूला आयोजना मात्र होइनन्, साना पनि विवादबाट बाहिर आउन सकेका छैनन् । १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रोको म्याद सातपटक थपिइसकेको छ । माथिल्लो त्रिशूली ३ ए को पनि म्याद दुईपटक थप भइसकेको छ । यसरी म्याद थप्दै लागत बढाउँदै गर्ने दुष्कृत्य नागरिकको आँखाबाट लुकेको छैन । मुलुक विकासको अपरिहार्य कच्चापदार्थ ऊर्जा हो । ऊर्जाको विकासबिना कुनै पनि मुलुकको विकास सम्भव छैन । हाम्रा नेता र सरकारी कर्मचारीले यो तथ्य बुझेकै छन् । हामीसँग ऊर्जा विकासको स्रोत नभएको होइन । मुलुकमा ८३ हजार मेगावाट जलविद्युत् क्षमता रहेको भन्ने चर्चा भए पनि यथार्थमा ४३ हजार मेगावाटसम्म उत्पादन हुन सक्ने अनुमान छ । तर, अहिलेसम्म मुलुकमा एक हजार मेगावाट हाराहारीमा मात्र बिजुली उत्पादन हुन्छ । आगामी वर्षदेखि बर्खाभा आत्मनिर्भर भए पनि हिउँदको अवस्था अझै विकराल छ । भारतबाट तीन-चार सय मेगावाट बिजुली किनेर मात्र अहिले हामी लोडसेडिङमुक्त भएका छौं । अन्य कुरामा जस्तै बिजुलीमा पनि हामी भारत निर्भर छौं । करिब तीन दशकअगाडि अरुण तेस्रोबाट जलविद्युत्मा राजनीतिक खेल सुरु भएको हो । यो अहिलेसम्म जारी छ । जलविद्युत्को हाम्रो आन्तरिक राजनीतिमा दुई छिमेकी मुलुक चीन र भारतले पनि खेलिरहेको सबैलाई थाहै छ । प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले अघि सारेको 'समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली' को नारा सार्थक बनाउने हो भने ऊर्जा विकास निर्विकल्प छ । मुलुकको क्षमताअनुसार जलविद्युत्का सबै परियोजना बनाउन हामीसँग पर्याप्त आन्तरिक स्रोत जुट्न नसके पनि अहिलेको दुनियाँमा यसैले काम रोकिँदैन । विकासको तीव्र गति समातेका दुई छिमेकी चीन र भारत दुवैको साथ लिन जान्ने सरकार भए यो असम्भव छैन । समस्या हाम्रै तत्परतामा छ ।

श्रोत: समाचारपत्र, २०७५/०६/०४

पश्चिम सेतीकै लयमा माथिल्लो कर्णाली, विदेशी कम्पनीका गोटी बने नेपालका जलविद्युत् आयोजना

७ सय ५० मेगावाट उत्पादन क्षमता रहेको पश्चिम सेती परियोजना आजभन्दा २३ वर्षअघि जस्तो अवस्थामा थियो, अहिले पनि सोही अवस्थामा नै छ। यो दुई दशक बढी अवधिमा विकसित भएका घटनाक्रमले परियोजनालाई त्यही बिन्दुमा ल्याई पुर्याएको छ। 'के पश्चिम सेती आन्तरिक लगानीबाट निर्माण गर्न सम्भव छ ? यदि छ भने त्यसको मोडालिटी के हुन्छ ? वा छैन भने फेरि पनि विदेशी कम्पनीलाई जिम्मा लगाएर हामी अझ पछि पर्ने ? मंगलबार बसेको लगानी बोर्डको ३२औं सञ्चालक समिति बैठकले पश्चिम सेती जलविद्युत् परियोजनामा चाइना थ्री गोर्जेज इन्टरनेसनल कर्पोरसन (सीटीजीआई) को विकल्प खोज्ने निष्कर्ष निकालेको छ। सीटीजीआईले परियोजनामा काम गर्न अनिच्छा देखाएको भन्दै त्यसको विकल्पका रूपमा परियोजना निर्माणको फरक ढाँचा तयार पार्ने बोर्डले जनाएको छ।

राष्ट्रिय गौरवको उक्त आयोजना निर्माणको अनुमतिपत्र पाएको सीटीजीआईको सहायक कम्पनी सीडब्लूई इन्भेस्टमेन्ट कर्पोरसनले आयोजनाबाट बाहिरिने संकेत गरेपछि बोर्डको सञ्चालक समिति बैठकले परियोजना विकासका लागि छुट्टै ढाँचा तयार पार्न भन्दै एक उच्चस्तरीय समितिसमेत गठन गरेको छ।

'चाइना थ्री गोर्जेज इन्टरनेसनल कर्पोरसनले पश्चिम सेती जलविद्युत् परियोजना निर्माण अघि बढाउन अनिच्छा देखाएकाले परियोजना विकासका लागि उपयुक्त ढाँचा सिफारिस गर्न ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री, अर्थमन्त्री र लगानी बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत रहने गरी उच्चस्तरीय समिति गठन गरेको छ' –बोर्डले जारी गरेको विज्ञप्तिमा भनिएको छ।

लामो समयसम्म पनि पश्चिम सेतीमा थ्री गोर्जेजले काम गर्न नसकेपछि आन्तरिक लगानीबाटै परियोजना निर्माण गर्न सकिने भन्दै सरकारले चालू आर्थिक वर्षको बजेटमार्फत् उक्त विकल्प अघि सारेको थियो। तर सरकारले थ्री गोर्जेजसँगको सम्झौता तत्काल खारेज गर्ने वा हेरफेर गर्ने भन्ने विषयमा भने अझै सरकारको आधिकारिक धारणा सार्वजनिक भइसकेको छैन।

माथिल्लो कर्णालीका विषयमा किन बोलेन लगानी बोर्ड ?

माथिल्लो कर्णाली र पश्चिम सेतीमा एउटा समानता छ। दुवै आयोजनामा निर्माण कम्पनीले सिन्कोसम्म नभाँची 'होल्ड' मात्र गरिरहेका छन्। यस विषयमा सरकार र लगानी बोर्ड दुवै जानकार छन्। तर लगानी बोर्डको मंगलबार बसेको सञ्चालक समिति बैठकमा माथिल्लो कर्णालीका विषयमा किन कुरा उठाइएन?

बोर्डका प्रवक्ता उत्तमभक्त वाग्लेका अनुसार माथिल्लो कर्णालीको विषय बैठकको एजेन्डामै राखिएको थिएन।

'यसपटकको बैठकमा माथिल्लो कर्णालीलाई एजेन्डाकै रूपमा राखिएको थिएन। बोर्ड स्रोतका अनुसार जीएमआरको म्याद सकिएको विषयमा छलफल भने भएको बताइएको छ। 'जीएमआरले लगानी जुटाउने समय गुजारिसकेको छ। तर म्याद थप्ने नथप्ने विषय अर्को बैठकबाट मात्र टुंगो लाग्छ' –वाग्लेले भन्नुभयो।

२०७१ साल असोज ३ गते लगानी बोर्ड र जीएमआरबीच भएको परियोजना विकास सम्झौता (पीडीए) अनुसार

परियोजना निर्माणका लागि आवश्यक वित्तीय व्यवस्थापन २ वर्षभित्र अर्थात् २०७३ असोज ३ गतेभित्र जुटाई

सक्नुपर्ने थियो। तर जीएमआरले पीडीएम उल्लेख भएको प्रावधानअनुसार सो २ वर्षभित्र लगानी जुटाउन सकेन।

त्यसपछि पनि लगानी बोर्डले उसलाई वित्तीय व्यवस्थापन गर्न भन्दै दुईपटक म्याद थपिसकेको छ। जीएमआरलाई

दिइएको दोस्रो पटकको समयसीमा बुधबार सकिइसकेको छ। तर उक्त कम्पनीले हालसम्म पनि लगानी जुटाउन सकेको देखिँदैन। जीएमआरले म्याद थप गर्नका लागि लगानी बोर्डलाई दबाब दिए पनि बोर्डले भने त्यस विषयमा कुनै छलफल नगरेको वाग्लेको भनाइ छ।

कम्पनी जीएमआरले वित्तीय व्यवस्थापन गर्न नसक्दा आयोजना निर्माण हुन सकेको छैन। तर जीएमआरले बंगलादेशलाई ५०० मेगावाट विद्युत् बेच्ने विषयमा अन्तिम सहमति हुन लागेको दाबी गर्दै बोर्डमा पत्र पठाएको समेत उनले जानकारी दिए। म्याद सकिएपछि आयोजनाको प्रवर्द्धकले लगानी बोर्ड, प्रधानमन्त्री तथा केही प्रभावशाली मन्त्री तथा कर्मचारीसँग भेट गरी पुनः म्याद थप गरिदिन लबिङ शुरू गरेको छ।

निकम्मा बनेको छानबिन समितिको प्रतिवेदन

पश्चिम सेती निर्माणको अनुमतिपत्र लिएको लामो समयसम्म पनि सीटीजीआईले काम अघि बढाउन नसकेपछि गत फागुनमा लगानी बोर्डले आयोजना निर्माणको सुझाव दिन समिति गठन गरेको थियो। उक्त समितिले तयार पारेको प्रतिवेदन लगानी बोर्डलाई बुझाइसकेको भए पनि लगानी बोर्डले भने त्यसलाई उपेक्षा गरेको देखिएको छ। निर्माण कम्पनीले उत्पादन क्षमताअनुसार आयोजना अगाडि बढाउन नसक्ने जनाएपछि उसले पाएको अनुमतिपत्र खारेज गर्ने अथवा उसको मागबमोजिम उत्पादन क्षमता ५ सय ५० मेगावाटमा खुम्चाउने दुई वटा विकल्प यसअघि नै तयार भइसकेका थिए। तर यसअघि तयार पारिएको प्रतिवेदनलाई कार्यान्वयन गर्नुको साटो सोही कार्यका लागि अर्को समिति गठन गरिएको छ। यसरी एउटै विषयमा एकपछि अर्को समिति गठन गर्ने तर तयार पारिएको निष्कर्ष कार्यान्वयन गर्ने हो भने परियोजना अर्को २३ वर्षमा पनि यही हालत नहोला भन्न सकिँदैन।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०६/०४

चिनियाँ लगानीकर्तालाई नेपालमा लगानी गर्न आग्रह

भेटमा उपराष्ट्रपति पुनले दुई देशबीचको सम्बन्ध जनस्तरसम्मै प्रगाढ रहेको उल्लेख गर्दै नेपाल-चीन सम्बन्ध सगरमाथा जतिकै उँचो र नड तथा मासुजस्तो छुट्टिनै नमिल्ने खालको बनिसकेको बताए । उनले १९५५ मा औपचारिक सम्बन्ध बने पनि नेपाल चीनबीच सदियौँदेखि सांस्कृतिक एवं विविध सम्बन्ध रहँदै आएको चर्चा गरे । उपराष्ट्रपति पुनले नेपालका प्रधानमन्त्रीको चीन भ्रमणका क्रममा भएका व्यापार तथा पारवहान सम्झौता र चीनले अगाडि सारेको 'बेल्ट एण्ड रोड एनिसियटिभ' (बिआरआई)मा भएको हस्ताक्षर नेपालका लागि विशेष रहेको बताए । उनले चिनियाँ बन्दरगाहा प्रयोगसम्बन्धी सम्झौतामा चाँडै हस्ताक्षर गर्न आग्रह गर्दै यसबाट नेपाल भूपरिवेष्ठित मुलुक नरहने बताए । उपराष्ट्रपति पुनले नेपाल एक चीन नीतिप्रति सदैव प्रतिबद्ध रहेको उल्लेख गर्दै नेपाली भूमिमा चीनविरुद्ध गतिविधि गर्न नदिने प्रतिबद्धता व्यक्त गरे ।

ल्हासा, काठमाडौँ, लुम्बिनी रेलमार्ग बनेमा चीनलाई भारत हुँदै दक्षिण एशियासम्म जोड्न सकिने र त्यसबाट दुबै देश लाभान्वित जानकारी दिँदै उनले अवरुद्ध तातोपानी नाका सञ्चाल, केरुङ नाकाको स्तरोन्नति, ओलाङ्चुङगोलालगायतका नाका सञ्चालनमा पनि जोड दिए ।

भेटका क्रममा उनले नेपालले बुधबार नै संविधान दिवस मनाइएको स्मरण गर्दै संविधान जारी भएपछि तीन तहको निर्वाचन सम्पन्न भएर स्थायी सरकार बनेपछि सरकारको ध्यान ध्यान आर्थिक समृद्धितर्फ गएको बताए । 'समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली'को नारामा नेपाल अगाडि बढिरहेको उल्लेख गर्दै उपराष्ट्रपति पुनले नेपालको समृद्धिका लागि चीनको ठूलो साथ सहयोगको खाँचो रहेको बताए । उनले चीनसँग नेपालको ठूलो व्यापार घाटा रहेकाले यसलाई सन्तुलनमा ल्याउन दुवै देशले ठोस पहल गर्नुपर्नेमा जोड दिए ।

नेपालमा वैदेशिक लगानीका लागि पूर्ण वातावरण बनेको बताउँदै चिनियाँ लगानीकर्तालाई नेपालमा थप लगानीका लागि प्रोत्साहित गरिदिन आग्रह गर्दै उपराष्ट्रपति पुनले नेपालको जलविद्युत्, कृषि, पर्यटन, जडिबुटी, भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा लगानी गर्न सहज हुने बताए उपराष्ट्रपतिको प्रेस संयोजक मनोज घर्तीमगरले जानकारी दिए । सो अवसरमा चीनका उपप्रधानमन्त्री हुले नेपाल चीनको घनिष्ठ र साझेदारी देश भएको बताउँदै नयाँ युगमा चीन-नेपाल सम्बन्धलाई नयाँ उचाइमा पु-याउन 'बेल्ट एण्ड रोड एनिसियटिभ' कार्यक्रममार्फत अघि बढेको बताए । उनले नेपालले एक चीन नीतिप्रति जनाएको दृढ समर्थन र स्वतन्त्र तिब्बत गतिविधि नियन्त्रणमा निर्वाह गरेको भूमिकाका लागि धन्यवाद दिए । उपप्रधानमन्त्री हुले नेपालमा स्वतन्त्र तिब्बतसम्बन्धी कुनै पनि गतिविधि नहुने र नेपाल सरकारले गर्न नदिनेमा चीन पूर्ण विश्वस्त रहेको जानकारी दिए ।

उपप्रधानमन्त्री हुले नेपालको स्थिरता, विकास, समृद्धि र नेपाली जनताको जीवनस्तरमा परिवर्तन ल्याउन नेपालले चाल्ने हरेक कदमको चीनले स्वागत गर्ने र 'समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली' को नारा पूरा गर्न चीनको सहयोग रहने बताए । उनले नेपालमा चीनको विभिन्न परियोजना सञ्चालनमा रहेको स्मरण गर्नुहुँदै भूकम्पपछिको पुनःनिर्माणका लागि भएका सम्झौता कार्यान्वयनमा रहेको र यसमा थप सहयोग बढाउन सकिन्छ कि भन्नेमा छलफल भइरहेको समेत बताए ।

काठमाडौँसम्म रेल पु-याउन भइरहेको प्रयासलाई प्रभावकारी बनाउने, तातोपानी नाका सञ्चालनमा ल्याइने, केरुङ नाकालाई अन्तर्राष्ट्रिय नाकाको रूपमा विकास गर्न पहल गरिने जानकारी दिँदै उपप्रधानमन्त्रीले हुले नेपालमा लगानीका लागि चीन सरकारले व्यवसायीहरूलाई प्रोत्साहन गरिरहेको पनि बताए ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०६/०४

जीएमआर लगानी जुटाउन दोश्रोपटक पनि असफल

भीम गौतम

नौ सय मेगावाटको माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनालाई दिइएको वित्तीय स्रोत जुटाउने अवधि दोस्रोपटक पनि सकिएको छ । २०७१ असोज २ मा लगानी बोर्ड र माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाको प्रवर्द्धक जीएमआरबीच दुई वर्षभित्र वित्तीय व्यवस्थापन गरिसक्ने गरी आयोजना विकास सम्झौता (पीडीए) भएपनि दोस्रो पटक बुधबारदेखि सकिएको हो ।

२०७३ असोजमा पहिलो पटक वित्तीय व्यवस्थापनको लागि समय एक वर्ष समय थपिएकोमा फेरि २०७४ साल कात्तिकमा फेरि २०७५ असोज ३ सम्मका लागि थपिएको थियो । जीएमआर कम्पनीले वित्तीय व्यवस्थापनका लागि एक वर्ष समय थपका लागि फेरि लगानी बोर्डमा आवेदन दिइसकेको छ । लगानी बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महाप्रसाद अधिकारीले माथिल्लो कर्णाली आयोजनाले एक वर्ष म्याद थपका लागि आवेदन दिएको र यसबारे लगानी बोर्डको बैठकले निर्णय गर्ने जानकारी दिए ।

प्रवर्द्धक कम्पनीले भने सरकारले उचित वातावरण नबनाउँदा समयमै काम अघि बढ्नसकेकोले लगानी जुटाउने अवधि थप गर्नुपरेको बताउँदै आएको छ । कम्पनीले ९ सय मेगावाटमध्ये ५ सय मेगावाट भारतीय कम्पनीमार्फत बंगलादेशमा बेचनका लागि सहमति गरिसकेको छ । हालै बंगलादेशको ऊर्जा सप्ताहमा पुगेका ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनलाई बंगलादेशकी प्रधानमन्त्री र विद्युत् मन्त्रीले माथिल्लो कर्णालीको बिजुली किन्ने निर्णय बंगलादेश सरकारले गरिसकेको जानकारी दिएका थिए । “पछिल्लो समयमा जीएमआरले बंगलादेशलाई बिजुली बेच्ने सम्झौता गरिसकेको र निर्माण कार्यलाई अघि बढाएको देखिएको छ,” लगानी बोर्डका एक अधिकारीले भने, “दुईपटक म्याद थपेर वित्तीय व्यवस्थापन गर्न नसके पनि अब आयोजनालाई अघि बढाउने संकेत देखिएको छ, बोर्डले यसबारे निर्णय गर्नेछ ।” उनका अनुसार म्याद थप हुने सम्भावना बढी देखिएको छ । समयमै काम नगरेर भारतीय कम्पनीले आयोजना ओगटेको भन्दै यसको विरोध भने भइरहेको छ ।

जिएमआरले जग्गा अधिग्रहणका साथै अन्य पूर्वाधारका काम भने अघि बढाएको लगानी बोर्डले जनाएको छ । जीएमआरले भूकम्प र नाकाबन्दीको साथै वन, वातावरण, जग्गा प्राप्तिलगायतमा सरकारी तहबाट भएको ढिलाइ तथा अन्य विभिन्न बाधा अवरोधको कारणले वित्तीय व्यवस्थापन गर्न ढिलाइ भएको बताउँदै आएको छ । पीडीएमा २० महिनाभित्र सरकारी वनको जग्गा उपलब्ध गराइसक्ने उल्लेख भए पनि यसका लागि मात्र तीन वर्षभन्दा बढी समय लागेको थियो ।

सन् २००८ मा खुल्ला प्रतिस्पर्धाद्वारा माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाले सर्भेक्षण अनुमतिपत्र लिएकोमा २०१० मा पीडीएका लागि जीएमआरले निवेदन दिएको थियो । २०१२ देखि निरन्तर रूपमा बोर्ड र जीएमआरबीच पीडीए वार्ता हुँदै सन् २०१४ मामात्र पीडीए भएको थियो । १ खर्ब ५० अर्ब लागत अनुमान गरिएको आयोजनाले नेपाललाई १०८ मेगावाट अर्थात् १२ प्रतिशत बिजुली तथा २७ प्रतिशत स्वपँुजी निःशुल्क दिने पीडीएमा उल्लेख छ ।

मन्त्रीलाई भेटेर चिनियाँ राजदूतको असन्तुष्टि

नेपालका लागि चिनियाँ राजदूत यु होङले ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनलाई भेटेर चिनियाँ कम्पनीबारे गलत सन्देश गएको भन्दै असन्तुष्टि जनाएकी छिन् ।

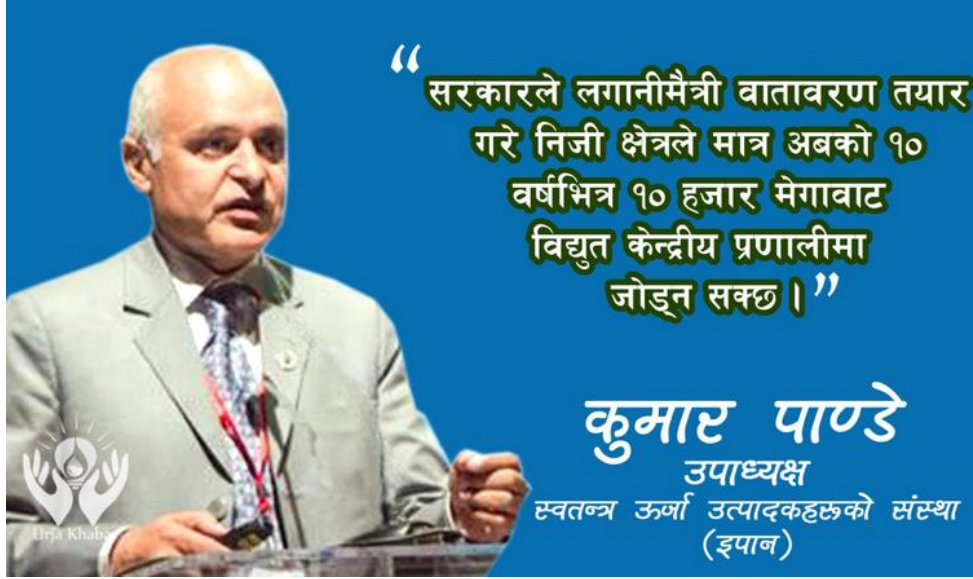
७५० मेगावाटको पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजनामा लगानी गर्न चिनियाँ कम्पनी इच्छुक नरहेको भन्दै लगानी बोर्डले नयाँ ढाँचामा बनाउने निर्णय गरेको भोलिपल्ट बुधबार मन्त्री पुनलाई भेटेर उनले असन्तुष्टि जनाएकी हुन् । पछिल्लो समयमा चिनियाँ कम्पनीले अघि बढाएका अधिकांश आयोजनाहरूमा समस्या देखिएको र त्यसमध्ये धेरै जलविद्युत् आयोजनाहरू रहेको सार्वजनिक भएसँगै राजदूतले मन्त्रीलाई भेटेकी हुन् । स्रोतका अनुसार, चीन र चिनियाँ कम्पनीले नेपालमा धेरै आयोजनामा निर्माण र लगानी गरिरहेको बताउँदै यसबारे गलत सन्देश जान नहुने बताएकी थिइन् ।

मध्यभोटेकोशी जलविद्युत् आयोजनामा परामर्शदाताको कारणले ढिलाई भएको भन्दै उनले अन्य समस्याग्रस्त देखिएका आयोजनाहरूलाई तदारुकतासाथ अघि बढाउन चिनियाँ कम्पनीहरू सक्रिय रहेको बताएकी थिइन् । ढल्केबर सबस्टेसन, कुलेखानी तेस्रो, त्रिशुली ३ ए लगायतका निर्माणाधीन ऊर्जा क्षेत्रका एक दर्जनभन्दा बढी आयोजनाहरूमा चिनियाँ कम्पनी ठेकेदार भएपनि निर्माणमा ढिलाई गर्दै आएको भन्दै यसको आलोचना हुँदै आएको छ । चिनियाँ कम्पनीलाई सरकारले दिएर खारेज गरिएको १२ सय मेगावाटको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनालाई फेरि चिनियाँ कम्पनीलाई दिन लागेकोबारे समेत सार्वजनिक रुपमा विवाद देखिँदै आएको छ । ऊर्जा मन्त्रालयले भने भेटवार्तामा द्विपक्षीय हितका विषयमा छलफल भएको उल्लेख गरेको छ । भेटमा नेपाल र चीनबीच बनेको ऊर्जा संयन्त्रको पहिलो बैठक, ऊर्जा क्षेत्रमा गर्न सकिने सहकार्य र ऊर्जामन्त्रीको आगामी अक्टोबरमा हुन लागेको चीन भ्रमणको विषयमा छलफल भएको मन्त्रालयले जनाएको छ ।

भेटमा ऊर्जामन्त्री पुनले संयन्त्रको बैठकमा अन्तर्देशीय प्रशारण लाइन र जलविद्युत् आयोजना निर्माणलगायतका विषयमा संयन्त्रको बैठकमा छलफल हुँदा त्यसले दुवै देशलाई फाइदा पुग्ने धारणा राखेका थिए । उनले नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानीको वातावरण बनेको भन्दै चिनियाँ लगानीकर्तालाई लगानीको वातावरण बनाईदिन आग्रह गरेका थिए । भेटमा चिनियाँ राजदूत होङले ऊर्जामन्त्री पुनको पहिलमा पहिलो पटक संयन्त्रको बैठक काठमाडौँमा बस्न लागेको र यसबाट दुवै देशले फाइदा लिन सक्ने बताएकी थिइन् ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१५/०६/०४

‘वन र ऊर्जा मन्त्रालयको द्वन्द्वका कारण निजी प्रवर्द्धकले सधैं दुःख पाए’

जलविद्युत उत्पादनमा निजी क्षेत्रको भूमिका फराकिलो बन्दैछ । क्षमताका हिसाबले अहिले निजी क्षेत्रले सरकारलाई उछिनेको छ । अबको २ वर्षभित्र विद्युत उत्पादनको आँकडा हवातै बढ्ने देखिएको छ । झन्डै साढे २ दशकमा निजी क्षेत्रले हासिल गरेको उपलब्धि प्रशंसनीय मान्नुपर्छ । उता सरकारी तहबाट हुने नीतिगत तथा प्रक्रियागत जटिलताले निर्धक्कसाथ लगानी गर्ने वातावरण अझै बनेको छैन । विभिन्न समयमा सरकारले सेवा सुविधा घोषणा गर्ने तर कार्यान्वयन नहुने परिपाटीले निजी प्रवर्द्धक निराश पनि बनेका छन् । इपानले लामो समयदेखि यो विषय उठाइरहेको छ । प्रस्तुत छ, ऊर्जा खबरकी धना ढकालले यिनै विषयमा केन्द्रीत रहेर इपानका उपाध्यक्ष कुमार पाण्डेसँग गरेको कुराकानी : अहिलेको बहुमतीय सरकार जलविद्युत विकासमा कतिको उदार पाउनु भएको छ ? केपी शर्मा ओली नेतृत्वको सरकारले जलविद्युत विकासमा महत्त्वकांक्षी लक्ष्य राखेको छ । २०७५-२०८५ लाई ‘ऊर्जा दशक’ घोषणा गरी १० वर्षमा १५ हजार मेगावाट विद्युत उत्पादनको योजना छ । यस्तै, विद्युत खपत प्रतिव्यक्ति १५ सय युनिट पुर्याउने भनिएको छ । लक्ष्य महत्त्वकांक्षी भए पनि उत्साहजनक मान्नुपर्छ । लक्ष्य पूरा गर्न सरकारले गर्नुपर्ने काम धेरै छन् । ऊर्जा विकासमा सरकारले नीतिगत पहल गरे पनि व्यवहारिक हुन सकेको छैन । अहिलेको मुख्य समस्या प्रसारण लाइन निर्माण, वनमा रुख कटान तथा जग्गा प्राप्ति, वित्तीय संस्थाको पर्याप्त लगानी आउन नसक्नु हो । यी विषय सम्बोधन नगरी निर्धारण गरिएको लक्ष्य कागजमा मात्रै सीमित हुने सम्भावना देखिन्छ । विगतमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्न विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) मा बढेको दर, भ्याट अनुदान दिनेजस्ता सुविधा घोषणा भए । यस्तो सुविधा सबै प्रवर्द्धकले पाए वा लिन कतिको सजिलो छ ? सरकारले विभिन्न समयमा सम्बोधन गरेर सेवा-सुविधा घोषणा गरेको छ । तर, यस्ता घोषणा कागजमै सीमित भए । व्यवहारमा कार्यान्वयन भएन । २०८१/८२ सम्म विद्युत उत्पादन गर्ने आयोजनाको हकमा विद्युत खरिद दर प्रतियुनिट ८.४० र ४.८० रुपैयाँ दिने तथा प्रतिमेगावाट ५० लाखका दरले मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट) मा अनुदान दिने घोषणा भयो । लामो संघर्षपछि केही प्रवर्द्धकले २० प्रतिशत बढेको विद्युत खरिद दर पाए । तर, सीमाभित्र पर्ने सबै प्रवर्द्धकले पाएका छैनन् । चालू वर्षदेखि यो शीर्षकमा बजेट नै विनियोजन गरिएन ।

प्रवर्द्धकले पाउने सुविधा पूर्ण कार्यान्वयन हुन अवस्था देखिएन । भ्याटमा प्रतिमेगावाट ५० लाख अनुदान दिने विषय पनि चर्चामा मात्रै सीमित भयो । एउटा सरकारले गरेको घोषणा अर्कोले कार्यान्वयन नगर्ने परम्पराले निजी क्षेत्र सुविधाबाट बञ्चित भएको छ । यस्तो परिपाटीले सरकारमाथिको विश्वसनियता घटाउँछ । एकातिर, वर्षौंअघि घोषणा भएको सुविधा दिने कुरामा सरकारको मत बाझिन्छ । अर्कोतिर, अर्बौंको विदेशी लगानी भित्र्याउने कुरा गर्छ । सरकारले गर्ने प्रतिबद्धता कार्यान्वयन नहुँदासम्म स्वदेशी वा विदेशी कुनै लगानी सुरक्षित छैन/हुँदैन । वनमा रुख कटान तथा जग्गा अधिग्रहणमा धेरै समस्या छन् । अहिले अवस्था केही सहज भएको हो वा उस्तै छ ? वन र वातावरणको स्वीकृति लिने प्रक्रिया धेरै जटिल र झन्झटिलो प्रक्रिया छोटिएको छैन । अहिले प्रक्रिया अझै जटिल बनाइयो । जटिलता थपिनुमा वन तथा वातावरण र ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयबीचको द्वन्द्व हो । दुई मन्त्रालयबीच असमझदारी हुँदा निजी क्षेत्र मारमा परेको छ । अधिग्रहण गर्ने जग्गाको हदबन्दीको सीमा हटेपछि अवस्था केही सहज भएको हो । तर, मुआब्जा निर्धारणको समस्या ज्युँका त्युँ छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरणले गर्ने 'टेक एन्ड पे' पिपिए खुकुलो भएको भनिएको छ । यसबाट प्रवर्द्धकले प्रतिफल कमाउन सक्लान् ? सरकारी निकायसँगको समन्वय अभावले अनुमतिपत्र लिएका आयोजना अघि बढाउन निजी क्षेत्रलाई धेरै समस्या छ । सरकार १० वर्षमा १५ हजार मेगावाट उत्पादन गर्ने भन्छ । विद्युत निर्यातको सपना बुनिरहेको छ । तर, उत्पादनमा आवश्यक आधारभूत प्रत्याभूति गराउन सकेको छैन । हाम्रो बजार कहाँ हो ? निजी क्षेत्रले अनुमति लिएका सबै आयोजनाको विद्युत प्राधिकरण एकलैले किन्छ कि अर्को बजार खोज्नुपर्ने हो ? प्राधिकरण किन्दा सबै विद्युत बेच्न सक्छ कि सक्दैन ? यसको टुंगो लागेको छैन । महत्त्वकांक्षी लक्ष्य निर्धारण गर्दा यी विषयमा गृहकार्य गर्न जरूरी छ । १८ हजार मेगावाटको अनुमतिपत्र जारी भइसक्यो । यसमा निजी क्षेत्रको करोडौं रुपैयाँ लगानी भइसकेको छ । बजार खोजेर उचित पिपिए दर दिएमात्रै सरकारी लक्ष्य पूरा हुन्छ । बल्ल निजी क्षेत्रको प्रतिफलको कुरा आउँछ । चालू वर्षबाट विद्युत उत्पादनमा निजी क्षेत्रले प्राधिकरणलाई उछिन्यो । अबको ५ वर्षमा कति विद्युत प्रणालीमा जोडिएला ? अहिले विद्युत उत्पादन भइरहेका र निर्माणाधीन आयोजनाको क्षमता करिब ३ हजार मेगावाट बराबर छ । यसमध्ये २ हजार ५ सय मेगावाटका आयोजना निर्माणाधीन छन् । थप २ हजार मेगावाटका आयोजनाको वित्तीय स्रोत जुट्दैन । ५ वर्षमा निजी क्षेत्रले निर्माण गरेका जलविद्युत आयोजनाको करिब ५ हजार मेगावाट राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीमा थपिनेछ । अध्ययन अनुमतिपत्र लिएका थप १० हजार मेगावाट बराबरका आयोजना अर्को ५ वर्षमा प्रणालीमा जोडिनेछन् । ५ वर्षमा ५ हजार र १० वर्षमा १० हजार मेगावाटको योगदान निजी क्षेत्रले गर्छ । यसका लागि सरकारले लगानीमैत्री वातावरण तयार गरेर बजारको सुनिश्चितता गरिदिनुपर्छ । प्राधिकरणले हिउँदमा उत्पादन बढाउन नदी प्रवाही (आरओआर) भन्दा अर्धजलाशय (पिकिड आरओआर) आयोजना प्राथमिकतामा राखेको छ । निजी क्षेत्र पिकिडमा जान सक्ने अवस्थामा छ ? निजी क्षेत्रले पिकिड आयोजना निर्माण गर्न सक्छन् । नसक्ने भन्ने प्रश्नै आउँदैन । पहिला कहाँ-कहाँ यस्ता आयोजना निर्माण गर्ने भन्ने अध्ययन हुनुपर्छ । अहिले जुनरूपमा सरकारले आयोजनाको अनुमतिपत्र बाँडेको छ । यसबाट पिकिडको संख्या बढ्ने अवस्था छैन । एउटै नदीमा ५ वटा आरओआर आयोजनाको अनुमतिपत्र दिएर बीचको एउटालाई पिकिड बनाउन सकिँदैन । माथिल्लो वा बीचको आयोजना पिकिड हुँदा तल्लो तटका आयोजना प्रभावित हुन्छन् । जलाशय बनाउन नसकेपछि पिकिडमा जोड दिनु तर्कसंगत हुँदैन । १८ हजार मेगावाटका आयोजनाको अनुमतिपत्र बाँडेर पिपिएमा ढिलासुस्ती गर्नुले राम्रो सन्देश प्रवाह गर्दैन । आरओआर आयोजनामात्रै भन्दा आपूर्ति व्यवस्थापन प्रभावित हुने कुरामा सत्यता छ । तर, देशको आवश्यकता पिकिडभन्दा जलाशय आयोजना हो । जलाशय प्राधिकरण आफैँले निर्माण गर्नुपर्ने थियो । समस्या प्राधिकरणबाटै आएको हो । पश्चिम सेतीको चर्चा साढे दुई दशकदेखि भइरहेको छ । बूढीगण्डकी

पनि सधैं चर्चामै छ । प्राथमिकतामा परेका जलाशय आयोजना निर्माण नहुने र अहिले पिकिड हाम्रो प्राथमिकता हो भन्नुले निजी लगानीकर्तालाई हतोत्साही बनाउने गरेको छ । यसबाट अनुमतिपत्र जारी भएर अघि बढेका आयोजनालाई पनि असर गर्छ । प्रसारण लाइन नहुँदा निजी क्षेत्रका आयोजनाको विद्युत खेर गइरहेको छ । प्रसारण लाइन नबन्नु मुख्य कारण के होला ? प्रसारण लाइन निर्माणमा हुने ढिलाईका पछाडि २-३ वटा कारण छन् । पहिलो, प्रसारण लाइनको ठेकेदार छनोट प्रक्रिया हो । ठेक्का भएका प्रमुख प्रसारण लाइनको मुद्दा अदालतसम्म पुगेर वर्षौं अलमलिएको इतिहास छ । ठेक्का प्रक्रिया विवादित भएपछि कहिले काहीं अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले पनि चासो लिन्छ । यसले निर्माण प्रक्रियालाई वर्षौं होल्ड गरेर राख्छ र काम हुँदैन । प्रसारण लाइनको रुटका लागि जग्गा प्राप्तिमा पनि लामो समय लाग्छ । वनको वा सर्वसाधारणको जग्गा प्राप्त गर्ने प्रक्रिया सहज छैन । सरकारले आवश्यक नीति ल्याउन नसकेकाले यस्तो समस्या हरेक जिल्लामा दोहोरिएको छ । प्राधिकरणको गुरुयोजनामा प्रसारण लाइन आयोजना परे वन तथा वातावरण मन्त्रालयले जग्गा प्राप्तिको बाटो सहज बनाउनुपर्ने हो । मन्त्रपरिषदबाट पारित भइसकेको गुरुयोजना अन्तर्गतका आयोजना अघि बढाउन बजेटसमेत तर्जुमा भइसकेको अवस्थामा फेरि वन मन्त्रालयबाट अलग्गै स्वीकृति लिनुपर्ने प्रक्रिया धेरै झन्झटिलो भएकाले निर्माणमा ढिलाई हुने गरेको छ । सर्वसाधारणको जग्गा प्राप्तिको सवालमा पनि एउटा अलग्गै नीति आवश्यक छ । सर्वसाधारणको जग्गामा प्रसारण लाइनको टावर राख्दा वा उनीहरूको जग्गा माथिबाट टाँगिने तारको हकमा नीतिमा नै स्पष्ट पारेर कडाइका साथ कार्यान्वयन गर्नुपर्छ । क्षेत्रअनुसार जग्गाको दर सुधाउँदो मुआब्जा दिने नीति भए समस्या समाधान हुन्छ । प्रसारण लाइन नबनेकै कारण विद्युत खेर गएका आयोजना कति छन् ? प्रसारण लाइन समयमा नबन्दा आज निजी क्षेत्रका धेरै आयोजनाको विद्युत खेर गइरहेको छ । राजधानी नजिकैको टुंगुन ठोस्ने/खानीखोलाको विद्युत २ वर्षदेखि खेर गइरहेको छ । ६ मेगावाटको आयोजनाले १ मेगावाट उत्पादन गर्छ । ५ मेगावाट विद्युत खेर फलिएको छ । प्रवर्द्धकले बैंक ब्याज कसरी तिरिरहेका होलान् ? उनीहरूको पीडा कसले बुझिदिने ? ५ मेगावाट विद्युत खेर जानु देशका लागि धेरै ठूलो क्षति हो । आफ्नो उत्पादन गिडमा जोड्न नसक्दा भारतमाथिको विद्युत आयातको परिमाण बढेको छ । १० मेगावाटको सिप्रिडको पनि उस्तै हो । पाँचथरमा २ वर्षअघि पूरा भएको १४.९ मेगावाटको माथिल्लो हेवा 'ए' प्रसारण लाइन अभावमा पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन भएको छैन । यस्ता धेरै उदाहरण छन् । निजी क्षेत्रका अन्य धेरै आयोजनामा यही समस्या दोहोरिँदैछ तपाईं संलग्न नेशनल हाइड्रोको लगानी रहेको तल्लो इन्द्रावतीको अनुमतिपत्र खारेज भएको ४ वर्ष बित्यो । आयोजना फिर्ता ल्याउन पहल गर्नुभएको छैन ? २०७१ पुसमा तत्कालीन ऊर्जा मन्त्रालयले १४ आयोजनाको अनुमतिपत्र खारेज गर्यो । खारेजीमा परेका अन्यको अध्ययन भइरहेको थियो । साढे ४ मेगावाटको तल्लो इन्द्रावती मात्रै निर्माणाधीन आयोजना हो । ४० प्रतिशत काम पूरा भएको आयोजना खारेजीमा पर्यो । अरू आयोजनाको अनुमतिपत्र पुरानै कम्पनीले लिएर काम सुरु गरे । तर, विद्युत आयोजनाको अनुमतिपत्रसम्बन्धी निर्देशिकामा भएको जटिलताले आजसम्म आयोजना फिर्ता पाउन सकिएको छैन । ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले बास्केटमा राखेको आयोजना अर्को कम्पनीलाई दिन सक्ने अवस्था पनि छैन । ७ हजार बढी सर्वसाधारणको लगानी रहेको आयोजना लिन अर्को प्रवर्द्धक आउँदैन । अनुमतिपत्र फिर्ता ल्याउन नेशनल हाइड्रो पावर कम्पनीले प्रयास गरेको छ । मन्त्रालयले निर्देशिका संशोधन गरेर फिर्ता दिन सक्छ । हामीले निवेदन दिएका छौं । ४० करोड रुपैयाँ लगानी भइसकेको आयोजना कि सरकारले आफैं बनाउँछु भन्नुपर्यो । होयन भने फिर्ता दिनुपर्यो । फिर्ता आए १८ महिनाभित्र बाँकी काम पूरा गरेर प्रणालीमा जोड्न सक्छौं । जलविद्युत क्षेत्रका समस्या धेरै छन् । सुधार गर्नुपर्ने पक्ष के-के देख्नुहुन्छ ? जलविद्युत क्षेत्रमा आवश्यक सुधार गर्न हाम्रा धेरै माग छैनन् । हामीलाई सहजरूपमा काम

गर्ने वातावरण चाहिएको छ । सरकारले जनाएका प्रतिबद्धताको कार्यान्वयन गरिदिए पुग्छ । सरकारका तर्फबाट गरिदिनुपर्ने वन, वातावरण तथा प्रसारण लाइनका समस्या समाधान होस् । वातावरण तयार गर्न सरकारले लगानी गर्नुपर्दैन । सहज नीति ल्याएर यसको कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिदिए पुग्छ । हामी सरकारले निर्धारण गरेको लक्ष्य पूरा गर्ने गरी आयोजना विकास गर्छौं । ऊर्जामाथिको परनिर्भरता घटाउन राष्ट्रिय योगदान गर्छौं । यो निजी क्षेत्रको प्रतिबद्धता हो ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१५/०६/०४

पाँच वर्षभित्र निजी क्षेत्रले मात्र ५ हजार मेगावाट विद्युत प्रणालीमा थप्दै

जलविद्युत उत्पादनमा आक्रामकरूपमा अघि बढिरहेको निजी क्षेत्रले अबको ५ वर्षभित्र करिब ५ हजार मेगावाट विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखेको छ । अहिले निर्माणाधीन तथा पाइपलाइनमा रहेका आयोजनाका आधारमा तोकिएको परिमाण पुग्ने भएको हो । अहिले विद्युत उत्पादन भइरहेका र निर्माणाधीन आयोजनाको क्षमता करिब ३ हजार मेगावाटबराबर छ । यसमध्ये २ हजार ५ सय मेगावाटका आयोजना निर्माणाधीन छन् । थप २ हजार मेगावाटका आयोजनाको वित्तीय स्रोत जुट्ने अवस्था रहेको स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इपान) का उपाध्यक्ष कुमार पाण्डेले बताए । ‘अनेक समस्या झेलेर पनि निजी क्षेत्र अघि बढेको छ,’ उनले ऊर्जा खबरसँग भने, ‘५ वर्षभित्र निजी क्षेत्रले करिब ५ हजार मेगावाट राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीमा थप्नेछ ।’ उनका अनुसार अध्ययन अनुमतिपत्र लिएका थप १० हजार मेगावाटबराबरका आयोजना अर्को ५ वर्षभित्र प्रणालीमा जोडिनेछन् । ५ वर्षमा ५ हजार र १० वर्षमा १० हजार मेगावाटको योगदान निजी क्षेत्रले नै गर्दैछ । यसका लागि सरकारले लगानीमैत्री वातावरण तयार गरिदिनुपर्ने पाण्डेले बताए । अहिले प्रणालीमा करिब ११ सय मेगावाट विद्युत जडित छ । यसमध्ये ५ सय १३ मेगावाट निजी क्षेत्रले उत्पादन गरेको हो । जलविद्युत विकासमा निजी क्षेत्रलाई खुला गरेको करिब २६ वर्षमा यो उपलब्धि हासिल गरेको छ । उता सरकारले १ सय ७ वर्षमा जम्मा ५ सय ५ मेगावाट उत्पादन गरेको छ । सरकारले ३ वर्षमा ३ हजार, ५ वर्षमा ५ हजार र १० वर्षमा १५ हजार मेगावाट विद्युत उत्पादनको लक्ष्य राखेको छ । निजी क्षेत्रको योजना पूरा भए सरकारी लक्ष्यको करिब ६७ प्रतिशत उसकै योगदान हुने देखिन्छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०६/०५

विद्युत् हबमै विद्युत् अनियमित

पाँचथर जिल्ला विद्युत् उत्पादनको हबको रूपमा विकास भए पनि सदरमुकाम फिदिममै विद्युत् अनियमिता भएको छ । बिजुली झ्याप आउने जाने र लगातार ४ दिनसम्म विद्युत् नआउँदा सदरमुकाम फिदिमका उपभोक्ता पीडित भएका छन् ।

नेपाल सरकार अन्तर्गत विद्युत् प्राधिकरण विद्युत् वितरण केन्द्र र वितरणको जिम्मा पाएको फिदिम विद्युत् सहकारी संस्थाबीचको निरन्तर हानथापका कारण पाँचथरका उपभोक्ता समस्यामा परेका छन् । फिदिमसहित जिल्लाका विभिन्न स्थानमा वितरणको जिम्मा पाएको सहकारीले आफ्नो काम फिदिममा आएको बिजुलीलाई उपभोक्ताका घरसम्म पुराउने गर्दछ । प्राधिकरणको वितरण केन्द्रले फिदिमसम्म विद्युत् ल्याउने जिम्मेवारीमात्रै आफ्नो भएको बताउने गरेको छ । दुई संस्थाको तालमेल नमिल्दा पाँचथरमा केन्द्रीय प्रसारण विद्युत् उपभोग गर्ने करिब ३ हजार उपभोक्ता समस्यामा परेका छन् । पाँचथरमा घोषित रूपमा लोडसेडिङ छैन । तर दैनिक घण्टौं यहाँका नागरिक विद्युत्विहीन भएको निकै भयो । कहिले फिदिमस्थित वितरणको जिम्मा पाएको निकायको कमजोरीका कारण विद्युत् आयात हुँदैन त कहिले फिदिमसम्म विद्युत् निगरानी गरिरहेको निकायको कमजोरीका कारण त्यस्तो हुने गरेको छ ।

उपभोक्तासँग सम्पर्कमा हुँदा पनि दुवै संस्थाले कहिलै पनि उपभोक्तामैत्री ब्यवहार नगर्ने गरेको उपभोक्ताको आरोप छ । वर्षात्को समय सुरु भएपछि बढी मात्रामा यस्तो समस्या देखिन्छ । उपभोक्ता भन्छन्, “प्राविधिक समस्या हुनु छुट्टै विषय हो । यहाँ नियतवश विद्युत् वितरणमा हेलचत्र्म्याइँ हुने गरेको छ । सामान्य समस्यामा पनि उपभोक्ताले घण्टौं कुर्नु पर्दा जिल्ला सदरमुकामसहितका क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेका विद्युत् आवश्यक व्यापार व्यवसाय बन्द हुने अवस्थामा छन् ।

फिदिममा भर्खरै स्थापना भएको विद्युत् प्राधिकरणको वितरण केन्द्रले पनि समस्या समाधानमा चासो दिएको देखिँदैन । फिदिमका कम्प्युटर ब्यवसायी योगराज सेडाईले भने, “केन्द्रले पनि यसको समाधानका लागि पहल गर्नु पर्यो । हालसम्म कागजी काममात्रै भए, अब देखिने गरी परिवर्तन आउनु पर्यो । तत्कालको समस्या समाधान हुने भए पनि दीर्घकालीन समाधानका लागि के गर्न सकिन्छ भन्ने विषयमा छलफल गरेर मात्रै केही भन्न सकिने केन्द्रका प्रमुख सुरेशप्रसाद सिले बताए । म पनि नयाँ हो । सदरमुकामसहितका क्षेत्रमा केन्द्रीय प्रसारणको विद्युत् वितरणको जिम्मा पाएको सहकारीले एक महिनामा दुई लाख ५० हजारभन्दा बढी रकम विद्युत् वितरण भएका क्षेत्रमा मर्मतका लागि खर्च गर्ने गर्छ । तर उपभोक्तालाई सहज उपभोग गर्न सक्ने अवस्था छैन । हामीले एक महिनामा करिब २ लाख ५० हजार रकम मर्मतका लागि खर्च गर्छौं सहकारी प्रमुख रामचन्द्र खत्रीले भने, “विद्युत् अवरुद्ध भएको ठाउँमा जाने आउने, खाने बस्नेमा धेरै खर्च आउने गरेको छ । अरु खर्च बिग्रीएका सामान खरिदमा हुने गर्छ ।”

श्रोत: अभियान, २०७५/०६/०४

माथिल्लो कर्णाली र पश्चिम सेती अन्योलमा

पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजनाबाट चिनियाँ कम्पनी बाहिरिएको भोलिपल्ट (बुधबार) माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनामा लगानी गर्न इच्छुक भारतीय कम्पनी जिएमआरको समय पनि सकिएको छ।

सरकारले जिएमआरलाई माथिल्लो कर्णाली बनाउन लगानी जुटाउन दिएको समय असोज ३ मा सकिएसँगै पश्चिम सेती जस्तै यो आयोजना पनि अन्योलग्रस्त बनेको छ । केही दिनअघि जिएमआरले फेरि एक वर्षको समय मागेर निवेदन दिएको थियो तर यसबारे लगानी बोर्डले कुनै निर्णय गरेको छैन। पश्चिम सेती बनाउन खोज्ने चिनियाँ कम्पनी श्री गोर्जेज पनि मंगलबारबाट बाहिरिएको छ।

‘आजदेखि पश्चिम सेती र माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनामा कुनै पनि विदेशी वा स्वदेशी कम्पनी संलग्न छैनन्,’ लगानी बोर्डका एक अधिकारीले बुधबार नागरिकसँग भने ‘दुवै आयोजनामा लगानी कसरी खोज्ने भन्ने अन्योल बढेको छ।’

ती अधिकारीले जिएमआरको समय बुधबार सकिने भए पनि बोर्डको मंगलबारको बैठकमा म्याद थपबारेको एजेन्डाले प्रवेश नपाएको बताए । बोर्डका प्रवक्ता उत्तमभक्त वाग्लेले पनि बैठकमा पश्चिम सेती लगायत आयोजनाबारे छलफल भएको तर माथिल्लो कर्णालीको अजेन्डा नराखिएको जानकारी दिए। उनका अनुसार अर्को बैठकमा पनि यो विषयले ठाउँ पाउने हो, होइन; अझै निश्चित छैन । जिएमआरले लगानी जुटाउन नसकेपछि पटक-पटक समय थप्न आग्रह गर्दै आएको छ।

यसअघि दुईपटक म्याद थप्दा पनि जिएमआरले लगानी जुटाउन नसकेपछि पुनः तेस्रोपटक म्याद थपको निवेदन दिएको हो । गत वर्ष पनि लगानी जुटाउने समय सकिएको चार महिनापछि मात्र म्याद थपिएको थियो । करिब चार वर्षको अवधिमा जिएमआरले नौ सय मेगावाटको माथिल्लो कर्णाली बनाउन लगानी जुटाउन सकेको छैन।

बोर्डसँग भएको आयोजना विकास सम्झौता (पिडिए) अनुसार जिएमआरले आयोजना निर्माण गरी आगामी सन् २०२१ को अन्त्यमा सम्पन्न गरी सन् २०४६ मा सरकारलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने हुन्छ। जिएमआर र बोर्डबीच सन् २०१४ मा भएको पिडिए अनुसार पोहोर असोज २ गतेसम्म माथिल्लो कर्णालीका लागि लगानी जुटाउनुपर्ने थियो । तर, त्यो अवधिसम्म लगानी जुटाउन नसकेपछि थप एक वर्षसम्म लगानी जुटाउन समय दिइएको थियो।

जिएमआरले लगानी जुटाउन नसके पनि जग्गा अधिग्रहणका लागि रकम वितरणको काम सुरु गरेको छ । निजी जग्गा खरिदका लागि प्रतिरोपनी आठ लाख ९५ हजार रुपैयाँ मुआब्जा निर्धारण गरी वितरण थालेको हो।

सुरुमा एक खर्ब १५ अर्ब रुपैयाँ अनुमानित लागत तय गरे पनि आयोजनाको काममा भएको ढिलाइले लागत बढेर एक खर्ब ४० अर्ब रुपैयाँ पुगेको छ । जिएमआरले नेपाललाई १२ प्रतिशत बिजुली (१०८

मेगावाट) निःशुल्क दिएपछि बाँकी रहेको पाँच सय मेगावाट बिजुली बेच्न बंगलादेश सरकार र तीन सय मेगावाट बिजुली बेच्न भारतको एनभिभिएन विद्युत् व्यापार कम्पनीसँग समझदारीपत्र (एमओयू) मा हस्ताक्षर गरेको छ।

आयोजना प्रभावितका लागि पुनर्बास र पुनर्स्थापना (आरएपी) कार्यक्रम तयार भएको छ । आयोजना बनाउन ७० प्रतिशत ऋण र बाँकी ३० प्रतिशत स्वपुँजी परिचालन हुने गरी लगानी संरचना तयार गरिएको छ।

जिएमआरले प्रतिस्पर्धाबाट सन् २००८ मा माथिल्लो कर्णाली आयोजना निर्माण गर्न ऊर्जा मन्त्रालयबाट लाइसेन्स पाएको थियो । आयोजना निर्माणबाट सुर्खेत, दैलेख र अछाम जिल्ला प्रभावित हुनेछन् । आयोजना निर्माणले गति लिए निर्माण अवधिभर पाँच हजारजनाले प्रत्यक्ष रोजगारी पाउने र चार लाख मेट्रिक टन सिमेन्ट तथा ४७ हजार मेट्रिक टन स्तिलले बजार पाउने जिएमआरको भनाइ छ।

पश्चिम सेती ढाँचा तयार पार्न समिति गठन

पश्चिम सेतीमा जलविद्युत् आयोजना लगानी गर्न इच्छुक देखिएको चिनियाँ कम्पनी श्री गोर्जेजले सर्तमाथि सर्त तेरुयाउँदै आयोजनाबाट पछाडि हटेपछि आयोजना विकासका लागि उपयुक्त ढाँचा सिफारिस गर्न ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिचाँइमन्त्री, अर्थमन्त्री र लगानी बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत रहने गरी उच्चस्तरीय समिति गठन गरिने भएको छ । बोर्डको मंगलबार बसेको बैठकले उक्त निर्णय गरेको हो।

यसअघि चिनियाँ कम्पनी चाइना थ्री-गोर्जेज इन्टरनेसनल कर्पोरिसन (सिटिजिआई) को उच्चस्तरीय टोली र लगानी बोर्डका पदाधिकारीबीच दुई दिनसम्म चलेको वार्तामा उसले एकपछि अर्को गर्दै नयाँ सर्त राख्दै आयोजनाबाट बाहिरिने इच्छा देखाएपछि बोर्डले यस्तो निर्णय गरेको हो।

अस्ट्रेलियन कम्पनी स्मेकले उक्त आयोजना निर्माण गर्ने भन्दै करिब १५ वर्ष अगाडैको थियो ।

सिटिजिआईले पनि करिब साढे ६ वर्ष आयोजना निर्माण गर्ने भन्दै झुलायो।

सिटिजिआईले सात सय ५० मेगावाटको अयोजनाको क्षमता घटाएर ६ सय मेगावाट बनाउनु पर्ने, अहिलेको विद्युत् खरिद सम्झौता (पिपिए) दर बढाउनुपर्ने प्रस्ताव राखेको थियो । तर, वार्तामा सहभागी बोर्डका उच्च अधिकारीले उक्त विषय प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली अध्यक्ष रहेको बोर्ड बैठकमा राख्ने जानकारी चिनियाँ पक्षलाई गराएका थिए । तर, मंगलबार बसेको बोर्ड बैठकले सिटिजिआईले पश्चिम सेती आयोजना अघि बढाउन अनिच्छा देखाएकोले आयोजना विकासको लागि उपयुक्त ढाँचा सिफारिस गर्न उच्चस्तरीय समिति गठन गरेको हो । चालु आर्थिक वर्षको बजेटमार्फत पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजना स्वदेशी लगानीमा निर्माण गर्ने घोषणा सरकारले गरेको थियो।

विगतमा प्रदेश ७ मा रहेको यो आयोजना बनाउने विषयमा धेरै विवाद सिर्जना भएको थियो । कहिले चिनियाँ कम्पनीलाई दिने, कहिले सरकार आफैँले स्वदेशी लगानीमा निर्माण गर्ने, कहिले भारतीय कम्पनीलाई दिने जस्ता धारणा र विवाद आएका थिए।

२०७४ कात्तिक ३० गते नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र सिटिजिआईबीच उक्त आयोजना निर्माण गर्न संयुक्त लगानी सम्झौता (जेभिए) मा हस्ताक्षर भएको थियो । हस्ताक्षरसँगै २० वर्षभन्दा बढी समयदेखि चर्चामा रहेको आयोजना निर्माणतर्फ अगाडि बढ्ने अपेक्षा गरिएको थियो।

बोर्डले जेभिए अनुमोदन गरेपछि आयोजना निर्माणका लागि पश्चिम सेती जलविद्युत् कम्पनी बन्ने सहमति भएको थियो। कम्पनीमा प्राधिकरण र चाइना थ्री गोर्जेज इन्टरनेसनल कर्पोरिसनको क्रमशः २५ र ७५ प्रतिशत शेयर रहने भनिएको छ। कम्पनीले स्थानीयबासीलाई १० प्रतिशत शेयर दिने भनिएको छ। प्राधिकरणले लगानी गर्ने २५ प्रतिशत रकम जुट्न नसके चिनियाँ एक्जिम बैंकबाट सहूलियत ब्याजदरमा ऋण लिन चाइना थ्री गोर्जेजले सहयोग गर्ने समझदारीमा उल्लेख थियो । आयोजनाको अनुमानित लागत एक खर्ब ६० अर्ब रुपैयाँ छ । आयोजनाको लगानी २५ प्रतिशत इक्विटी र ७५ प्रतिशत ऋणबाट जुटाउने प्रस्ताव गरिएको थियो।

ऊर्जामन्त्री पुन र चिनियाँ राजदूतबीच भेट

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुन र चिनियाँ राजदूत यु होडबीच भेटवार्ता भएको छ । सिंहदरबारस्थित ऊर्जा मन्त्रालयमा बुधबार भएको भेटवार्तामा द्विपक्षीय हितका विषयमा छलफल भएको थियो।

भेटमा नेपाल र चीनबीच बनेको ऊर्जा संयन्त्रको पहिलो बैठक, ऊर्जा क्षेत्रमा गर्न सकिने सहकार्य र ऊर्जामन्त्रीको आगामी अक्टोबरमा हुन लागेको चीन भ्रमणको विषयमा छलफल भएको थियो । नेपाल र चीनबीच पहिलोपटक ऊर्जा संयन्त्रको बैठक यही सेप्टेम्बर २७ र २८ गते काठमाडौँमा बस्दैछ । चीनसँग गरेको सम्झौताअनुसार नेपालले संयुक्त कार्यान्वयन संयन्त्र निर्माण गरिसकेको छ।

भेटमा ऊर्जामन्त्री पुनले संयन्त्रको बैठकमा अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन र जलविद्युत् आयोजना निर्माणलगायत विषयमा संयन्त्रको बैठकमा छलफल हुँदा त्यसले दुवै देशलाई फाइदा पुग्ने धारणा राखेका थिए । उनले नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानीको वातावरण बनेको भन्दै चिनियाँ लगानीकर्तालाई लगानी गर्न आग्रहसमेत गरे।

ऊर्जामन्त्री पुनले ग्रिड कनेक्सनसम्बन्धी बिम्स्टेक सदस्य राष्ट्रबीच भएको सम्झौताले बजार विस्तारमा टेवा पुगेको भन्दै चिनियाँ लगानीकर्तालाई ढुक्क भएर लगानी गर्न आग्रहसमेत गरे।

बंगलादेशसँग भएको सम्झौताले समेत बजार विस्तारमा थप सहयोग पुग्ने भन्दै ऊर्जामन्त्री पुनले सार्क फ्रेमवर्क सम्झौताअनुसार बिजुलीको आयात र निर्यातमा कुनै समस्या उत्पन्न नहुने बताए।

भेटमा चिनियाँ राजदूत होडले ऊर्जामन्त्री पुनको पहलमा पहिलोपटक संयन्त्रको बैठक काठमाडौँमा बस्न लागेको भन्दै त्यसका लागि धन्यवाद दिइन् । संयन्त्र बनेपछि त्यसले दुवै देशको ऊर्जा क्षेत्रलाई फाइदा पुग्ने भन्दै त्यसले सम्भावनाको नयाँ ढोका खोल्ने पनि भेटमा बताइन्।

‘ऊर्जामन्त्रीको पहलमा संयन्त्रको पहिलो बैठक काठमाडौँमा बस्न लागेको छ । यो पहिलो पाइला भए पनि निकै महत्वपूर्ण बैठक हो । यो संयन्त्रबाट दुवै देशले आ-आफ्ना देशका समस्या र सम्भावना प्रस्टसँग

रास्र सजिलो भएको छ । यसका लागि छिटो पहल गरिदिनुभएकोमा म धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु,'
राजदूत होडले भेटमा भनिन्।

प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको गत जुनमा भएको भ्रमणका बेला इनर्जी कोअपरेसनमा हस्ताक्षर भएपछि
दुवै देशबीच ऊर्जा क्षेत्रमा संयन्त्र निर्माण गर्ने सहमति भएको थियो । चिनियाँ राजदूतले संयन्त्रको
बैठकमा नेपालले ऊर्जा क्षेत्रको अवस्था र ऊर्जा क्षेत्रको विकासको लागि के कस्ता नीति अघि सारेको छ ।
त्यसबारेमा समेत आफ्नो नीति सार्वजनिक गर्दा चिनियाँ लगानीकर्तालाई सजिलो हुने सुझाव उनले दिइन्
। चिनियाँ राजदूतसँगको भेटमा चिनियाँ लगानीमा सञ्चालित परियोजनामा भएका समस्या, नेपालले
यसअघि बेल्ट एन्ड रोड फन्डमा पठाएका जलविद्युत् परियोजना र प्रसारण लाइनको अवस्था र आगामी
दिनमा ऊर्जा क्षेत्रमा गर्ने सहकार्यबारे समेत छलफल भएको थियो।

श्रोत: अभियान, २०७५/०६/०५

जलविद्युत् आयोजनालाई स्थानीय सरकारको सर्त

खोटाङको दिप्रुङ चुङ्चुम्मा गाउँपालिका र हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाले प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयलाई दिइने सेवा सुविधा सुनिश्चित गरेर साप्सुखोला जलविद्युत् आयोजनाको काम अघि बढाउन माग गरेको छ।

निर्माण सुरु भएको दुई वर्षभित्रै पूरा गर्ने लक्ष्यका साथ निर्माणका काम भइरहेको ७.१५१ मेगावाट क्षमताको आयोजनालाई प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयले पाउने सेयरलगायत सेवा सुविधा तथा क्षतिपूर्तिको टुंगो लगाएर मात्र अघि बढाउन माग गरिएको हो।

स्थानीय सरकार कार्यान्वयनमा आएको लामो समयसम्म प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयलाई दिइने सेवा सुविधाका विषयमा आयोजनाले केही नबोलेकाले आवाज उठाइएको दिप्रुङ चुङ्चुम्मा गाउँपालिका प्रमुख भूपेन्द्र राईले बताए।

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका र दिप्रुङ चुङ्चुम्मा गाउँपालिकाबीच निर्माणस्थल रहेकाले दुवै स्थानीय तहले आयोजनाको सेवा सुविधाबारे निश्चित गरेर मात्र बाँकी काम अघि बढाउन भनेको छ। करिब एक अर्ब ३० करोड लगानीमा पूरा हुने उक्त आयोजना जिल्लाका स्थानीय खोलाबाट उत्पादन गर्न लागिएको हाइड्रोपावरमध्ये सबैभन्दा ठूलो विद्युत् योजना हो।

श्रोत: उर्जा खबर, २०७५/०६/०५

५७ मेगावाटकाे म्याग्दी खोलाको पिपिए, ५ वर्षभित्र बिजुली

हाइड्रो भिलेज प्रालिले म्याग्दीस्थित म्याग्दी खोलामा ५७.३ मेगावाटको जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्ने भएको छ । आयोजनाको बिहीबार विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) पनि गरिएको छ । पिपिएमा कम्पनीका अध्यक्ष रामेश्वर थापा र नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले हस्ताक्षर गरेका छन् । करिब १० अर्ब रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको आयोजनाबाट निर्माण सुरु भएको ५ वर्षमा विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । ३० प्रतिशत स्वपुँजी र ७० प्रतिशत ऋण लगानी हुने आयोजनामा अधिकांश विदेशी लगानी ल्याइने कम्पनीका प्रबन्ध निर्देशक सुशील पोखरेलले बताए । ‘सुरुमा आयोजनास्थल पुग्ने २४ किलोमिटर पहुँचमार्ग निर्माण गरिनेछ,’ उनले भने, ‘आयोजनाको काम सुरु गरेको साढे ३ वर्षभित्रै विद्युत उत्पादन गर्ने गरी हामी काम गर्दैछौं ।’ हिउँदमा प्रतियुनिट ८.४० रुपैयाँ र बर्खाभा प्रतियुनिट ४.८० रुपैयाँमा विद्युत किन्ने गरी प्राधिकरणले पिपिए गरेको छ । धवलागिरी हिमालको आधारमा रहेको नदी प्रवाही (आरओआर) आयोजनाबाट वार्षिक ३३ करोड ५९ लाख युनिट विद्युत उत्पादन हुनेछ । आयोजनाबाट हिउँदमा ३१.५ प्रतिशत (१० करोड ५८ लाख युनिट) उत्पादन गर्ने पोखरेलले जानकारी दिए । उत्पादित विद्युत प्राधिकरणले निर्माण गर्ने कालीगण्डकी कोरिडोरको १३२ केभी डाँडाखेत सबस्टेसनमा जोडिनेछ ।

श्रोत: काठिपुर, २०७५/०६/०५

माथिल्लो कर्णालीमा बोर्ड 'अनिर्णीत'

जीएमआरले स्रोत जुटाउन सकेन

माथिल्लो कर्णाली आयोजनाका लागि लगानी जुटाउन असफल भारतीय कम्पनी जीएमआरसँग भएको आयोजना विकास सम्झौता (पीडीए) बारे लगानी बोर्ड अनिर्णीत देखिएको छ । जीएमआरले २०७१ असोज २ गते पीडीए सम्झौता गरेयता लगानी जुटाउन दुईपटक म्याद थप गरिएको छ । ९ सय मेगावाटको परियोजनाका लागि जीएमआरलाई लगानी जुटाउन पछिल्लोपटक थपिएको म्याद बुधबार सकिएको छ ।

माथिल्लो कर्णाली आयोजनाको प्रवर्द्धक जीएमआरले लगानी जुटाउने म्याद पुनः थप गरिदिन लगानी बोर्डमा निवेदन दिइसकेको भए पनि बोर्डले यसबारे कुनै निर्णय गरेको छैन । बोर्डका प्रवक्ता एवं सहसचिव उत्तमभक्त वाग्लेले जीएमआरलाई लगानी जुटाउने म्याद थप गर्ने वा नगर्ने बारे बोर्डको सञ्चालक समितिको बैठकले निर्णय गर्ने जानकारी दिए ।

जीएमआरले लगानी जुटाउने म्याद सकिनु एक दिनअघि मंगलबार बोर्डको सञ्चालक समितिको बैठक बसे पनि म्याद थपको विषयमा कुनै निर्णय गरेन । मंगलबारको बैठकले चिनियाँ कम्पनी थ्री गर्जेजलाई निर्माणको जिम्मा दिइएको ७ सय ५० मेगावाट क्षमताको पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजना निर्माणको नयाँ मोडालिटी खोज्ने निर्णय गरेको थियो ।

बोर्डले २०५८ सालमै पश्चिम सेती निर्माणको लागि थ्री गर्जेजसँग समझदारी गरेको भए पनि चिनियाँ कम्पनीले पछिल्लोपटक भएको वार्तामा आयोजना नाफामा नजाने निष्कर्ष सुनाउँदै निर्माणका लागि अनिच्छा देखाएको छ । पश्चिम सेतीजस्तै बोर्डले निर्माणका लागि संयोजन गरिरहेको अर्को आयोजना माथिल्लो कर्णाली लामो समयदेखि निर्माण सुरु हुने दिनको पर्खाइमा छ ।

लगानी बोर्ड र जीएमआरबीच २०७१ असोज २ गते भएको आयोजना विकास सम्झौता (पीडीए) मा कम्पनीले आयोजनाको लागि दुई वर्षभित्र लगानी जुटाउने उल्लेख छ । जीएमआरले आयोजनाबाट उत्पादित १२ प्रतिशत विद्युत् र २७ प्रतिशत सेयर नेपाललाई निःशुल्क दिने प्रावधानसहित पीडीए गरेको हो । उक्त आयोजनाबाट सरकारले रोयल्टी र करबापत २५ वर्षमा करिब ४ अर्ब रुपैयाँ आम्दानी गर्ने अनुमान छ । चार वर्षअघि आयोजनाको लागत करिब १ अर्ब ३९ अर्ब अनुमान गरिएको थियो ।

पीडीए भएको २ वर्षभित्र स्रोत जुटाउन नसके कम्पनीलाई जरिवाना हुने प्रावधान पनि सम्झौतामा राखिएको छ । आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् नेपाल सरकारले खरिद गर्न चाहे निःशुल्कबाहेक ३० प्रतिशत विद्युत् किन्न पाउने प्रावधान पनि पीडीएमा छ ।

बंगलादेशले माथिल्लो कर्णाली आयोजनाबाट उत्पादित ५ सय मेगावाट विद्युत् खरिद गर्न भारतीय पक्षसँग सहमति गरेको छ । बंगलादेशले भारतको एनटीपीसी विद्युत् व्यापार निगम (एनभीभीएन) सँग

विद्युत् खरिदका लागि सहमति गरेको हो । दुई साताअघि ऊर्जामन्त्री वर्षमान पुनको ढाका भ्रमणको क्रममा बंगलादेशी ऊर्जामन्त्री नसरुल हमिदले यसबारे नेपाली पक्षलाई जानकारी गराएका थिए । बंगलादेश सरकारले भारतीय निकायसँग भएको समझदारीलाई स्वीकृत गरिसकेको छ ।

आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् बंगलादेशले खरिद गर्ने भएपछि जीएमआरलाई लगानी जुटाउन सहज हुने अनुमान गरिएको छ । तर, तोकिएको अवधिमा कम्पनीले लगानी जुटाउन नसके पनि आयोजनाको संयोजन गरिरहेको लगानी बोर्डले यसबारे कुनै निर्णय गरेको छैन ।सरकारले २००८ जीएमआरलाई माथिल्लो कर्णाली आयोजनाको सर्वेक्षण अनुमति पत्र प्रदान गरेको थियो । त्यसको दुई वर्षपछि कम्पनीले आयोजना विकास सम्झौताका लागि आवेदन दिएको थियो ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०६/०५

बूढीगण्डकी जलाशय आयोजना: प्रतिआना ५ देखि २५ लाखसम्म मुआब्जा

अनुपमा खनाल

बूढीगण्डकी प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दाले मुआब्जा निर्धारण गर्न बाँकी रहेको ठाउँको प्रतिआना ५ लाखदेखि २५ लाख रुपैयाँसम्म दिनुपर्ने माग गरेका छन् ।

आयोजना अन्तर्गत गोरखातर्फ आरुघाट र आर्खेत तथा धादिङतर्फ विशालनगर र खहरे बजार क्षेत्रको मुआब्जा निर्धारण सम्बन्धित जिल्लाका सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारीको संयोजकत्वमा कार्यदल बनिसकेको छ । यसैले मुआब्जा निर्धारणको आधार र माग समेटेर प्रभावितले बिहीबार गोरखाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी नारायणप्रसाद भट्टराईलाई ज्ञापनपत्र बुझाएका छन् । ज्ञापनपत्रमा आरुघाटको मुख्य बजार क्षेत्रमा प्रतिआना २५ लाख रुपैयाँ, चापानी मुख्य सडक जोडिएको घडेरीको प्रतिआना १५ लाख, आरुघाट बजार भित्रका घडेरीयोग्य सम्पूर्ण जग्गा र मध्यपहाडी लोकमार्ग आसपासको बजार विस्तार हुँदै गएको बस्तीको जग्गा प्रतिआना १० लाख रुपैयाँ निर्धारण गर्नुपर्ने उल्लेख छ । साथै, शाखा सडक अन्तर्गतको फिल्महलदेखि विद्युत् चोकसम्म, अन्नपूर्ण मन्दिरदेखि भीमोदय मावि जाने शाखा सडकले छोएको घडेरीको प्रतिआना २० लाख रुपैयाँ प्रभावितले माग गरेका छन् । चापानी, स्पर्खा, ओढारे, स्तुल खोला र बीढीगण्डकी किनारको सम्पूर्ण आवादी जग्गाको प्रतिरोपनी २० लाख रुपैयाँ मुआब्जा निर्धारण गर्न ज्ञापनपत्रमा माग गरिएको छ ।

धादिङतर्फ विशालनगर क्षेत्रको विभिन्न जग्गा प्रतिआना ५ लाखदेखि २० लाख रुपैयाँसम्म र खहरे बजारमा प्रतिआना ८ लाखदेखि १३ लाख रुपैयाँसम्म निर्धारण गर्नुपर्ने उनीहरूको भनाइ छ । मुआब्जा निर्धारणका १३ आधारसहित बूढीगण्डकी जलाशययुक्त आयोजना सरोकार समितिले मागहरू समेटेर ज्ञापनपत्र बुझाएको हो ।

जग्गा किनबेचको आधार, अन्य सहरसँग बजारको पहुँच, हालको पूर्वाधार विकास, ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक पक्ष, राष्ट्र बैंकले गरेको जग्गाको मूल्यांकन, आरुघाट गाउँपालिका-९ ले गरेको जग्गाको मूल्य निर्धारणलगायतका आधारमा मुआब्जा निर्धारण गर्नुपर्ने उनीहरूको तर्क छ । सरोकार समितिको गोरखातर्फका अध्यक्ष जगन्नाथ खनाल र धादिङतर्फका अध्यक्ष दिनेशकुमार ढकालको हस्ताक्षर रहेको ज्ञापनपत्रमा सार्वजनिक जग्गामा अव्यवस्थित रूपमा बस्नेको घर घडेरीको मुआब्जा निर्धारण गर्न, डुबान पीडितलाई पुनर्वासको ब्यवस्था गर्न, ढिलो मुआब्जा दिएको क्षेत्रमा क्षतिपूर्तिको ब्यवस्था गर्न, सहरोन्मुख आरुघाट र विशालनगरको मुआब्जा सहरीकरणको नीतिअनुसार निर्धारण गर्न पनि माग गरिएको छ । मुआब्जा निर्धारण गर्दा बजारको विशिष्ट पहिचान र विशेषतालाई केन्द्रमा राखेर काम गर्नुपर्ने उनीहरूको भनाइ छ । मुआब्जा निर्धारण हुन बाँकी गोरखा र धादिङ दुवै क्षेत्रका जनप्रतिनिधिसहितको भेलाले तय गरेका मुआब्जा निर्धारणको आधार र माग अब धादिङको जिल्ला प्रशासन कार्यालय र आयोजनाको सिउरेनीटारस्थित वातावरण मुआब्जा वितरण पुनर्वास तथा पुनःस्थापना इकाईको कार्यालयमा पनि बुझाउने सरोकार समितिले जनाएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०६/०५

३ आयोजनाको लगानी ३४ अर्ब

सोलु खोलामा निर्माणाधीन पाँचमध्ये तीन ठूला आयोजनाले मात्र करिब ३४ अर्ब बढी लगानी गरेका छन् । निर्माणको चरणमा रहेको पाँचमध्ये ८६ मेगावाटको सोलुखोला दूधकोसी जलविद्युत् आयोजनाले १३ अर्ब ८६ करोड, ८२ मेगावाटको लोहर सोलु जलविद्युत् आयोजनाले करिब १६ अर्ब र २३.५ मेगावाटको सोलु जलविद्युत् आयोजनाले ४ अर्ब ४६ करोड लगानी गरेका छन् ।

तीनवटा मुख्य आयोजनाले मात्र एउटै खोलामा ३४ अर्ब ३२ करोड लगानी गरेका छन् । एउटै खोलाबाट पाँचवटा आयोजना सञ्चालन हुने भएपछि सोलुखोला ऊर्जा खोलाको रूपमा परिणत भएको छ ।

सोलुदूधकुण्ड नगरपालिकाभित्र चारवटा र थुलुङ दूधकोसी गाउँपालिकाको पंचनमा निर्माणाधीन गरी हाल पाँचवटा आयोजना निर्माणको चरणमा छ । नगपालिकाभित्र १८ मेगावाटको अपर सोलु बेनी जलविद्युत् आयोजना र ५ मेगावाटको दोभान जलविद्युत् आयोजना पनि निर्माणाधीन अवस्थामा छ ।

करिब ५ किलोमिटर आसपासमा निर्माणाधीन आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारणमा जोड्ने लक्ष्य छ । ८६ मेगावाटको दूधकोसी जलविद्युत् आयोजनामा विभिन्न ११ वटा बैंकले लगानी गरेका छन् । जसमा सबैभन्दा बढी नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंकले लगानी गरेको छ । १ अर्ब ५० करोड बराबरको लगानी गरेको इन्भेष्टमेन्ट बैंकसहित कृषि विकास, वाणिज्य र सानिमालगायतका बैंकले पनि लगानी गरेको जनसम्पर्क अधिकृत कैलाश निरौलाले जानकारी दिए ।

त्यस्तै ८२ मेगावाटको लोहर सोलु जलविद्युत् आयोजनामा पनि प्राइम बैंकसहित अन्य आधा दर्जन बैंकले लगानी गरेको प्रशासकीय व्यवस्थापक कविराज पौडेलको भनाइ छ ।

वैशाखदेखि विद्युत् उत्पादन सुरु गर्ने लक्ष्य राखेको २३.५ मेगावाटको सोलु जलविद्युत् आयोजनामा ७५ प्रतिशत विभिन्न बैंक र २५ प्रतिशत अपर सोलु हाइड्रो इलेक्ट्रिक कम्पनीको लगानी रहेको आयोजनाका साइट प्रशासन प्रमुख बट्टीमान श्रेष्ठले जानकारी दिए ।

-अमृता राई